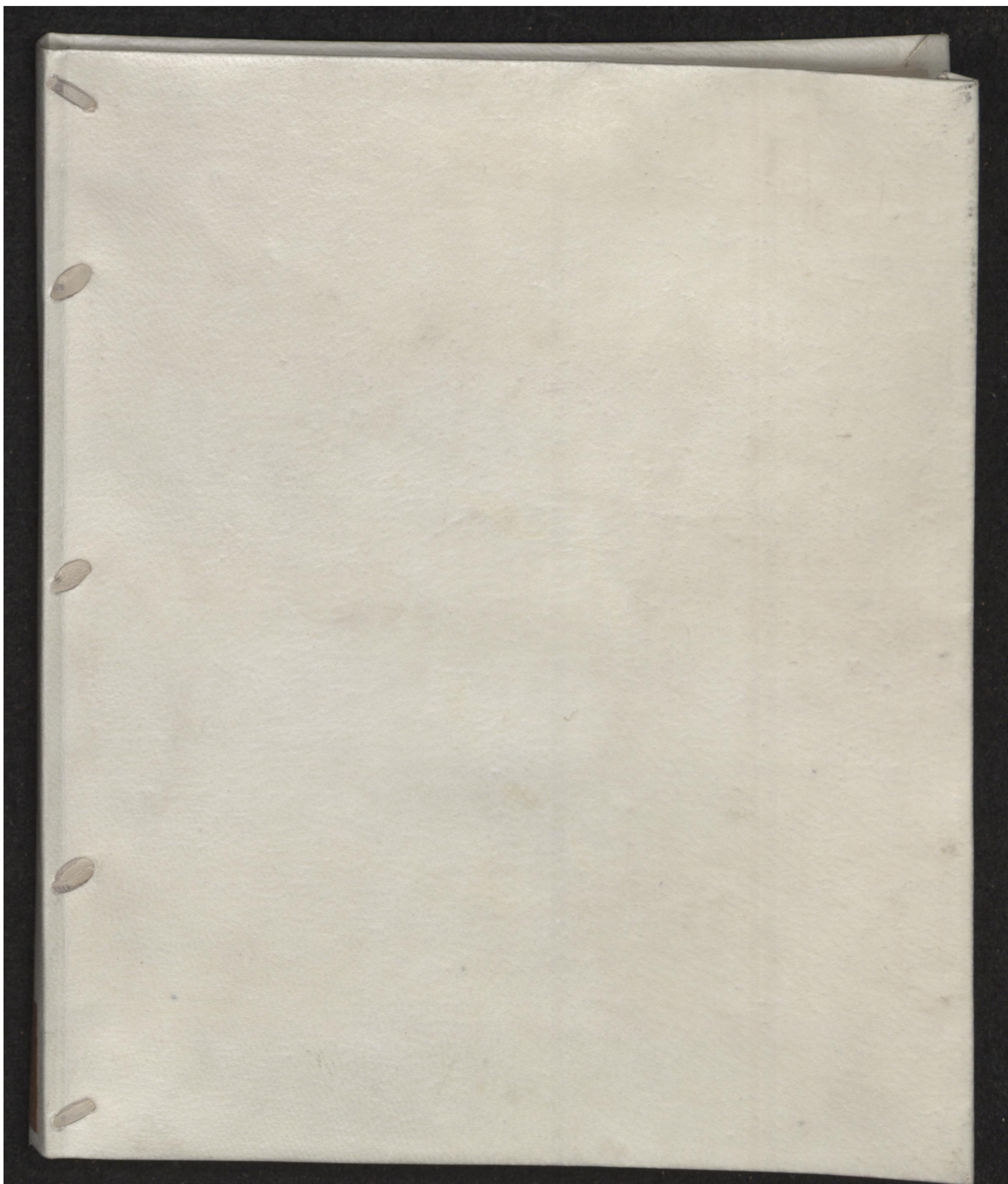
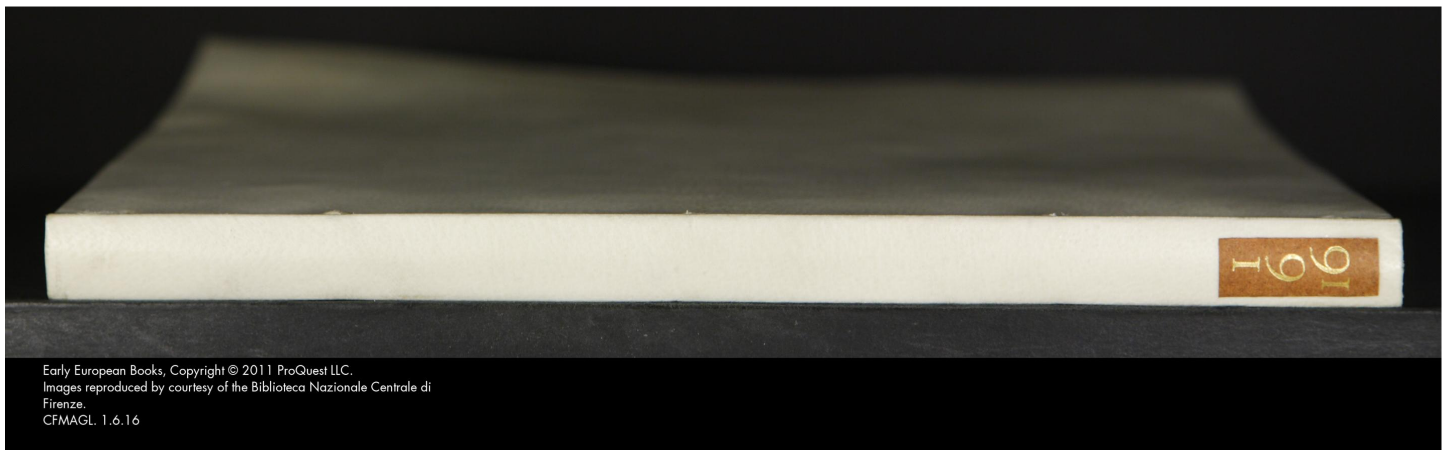
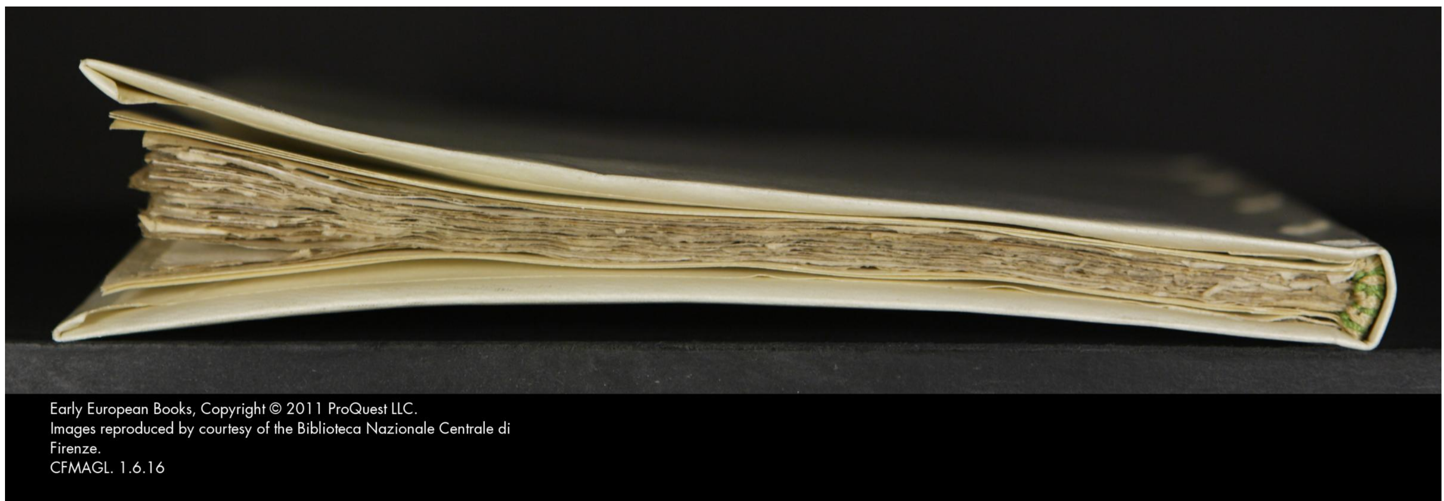
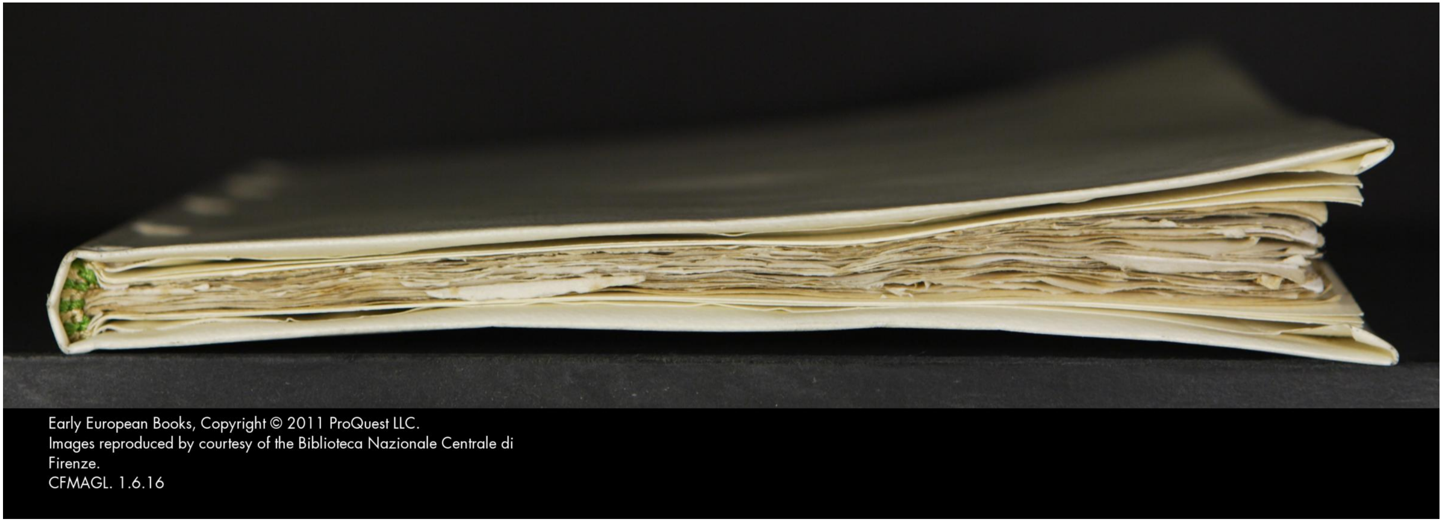
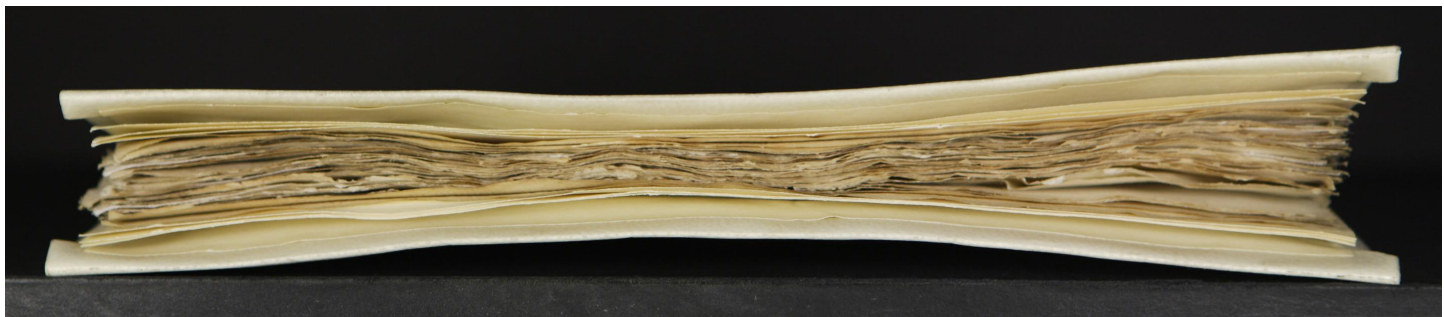

16

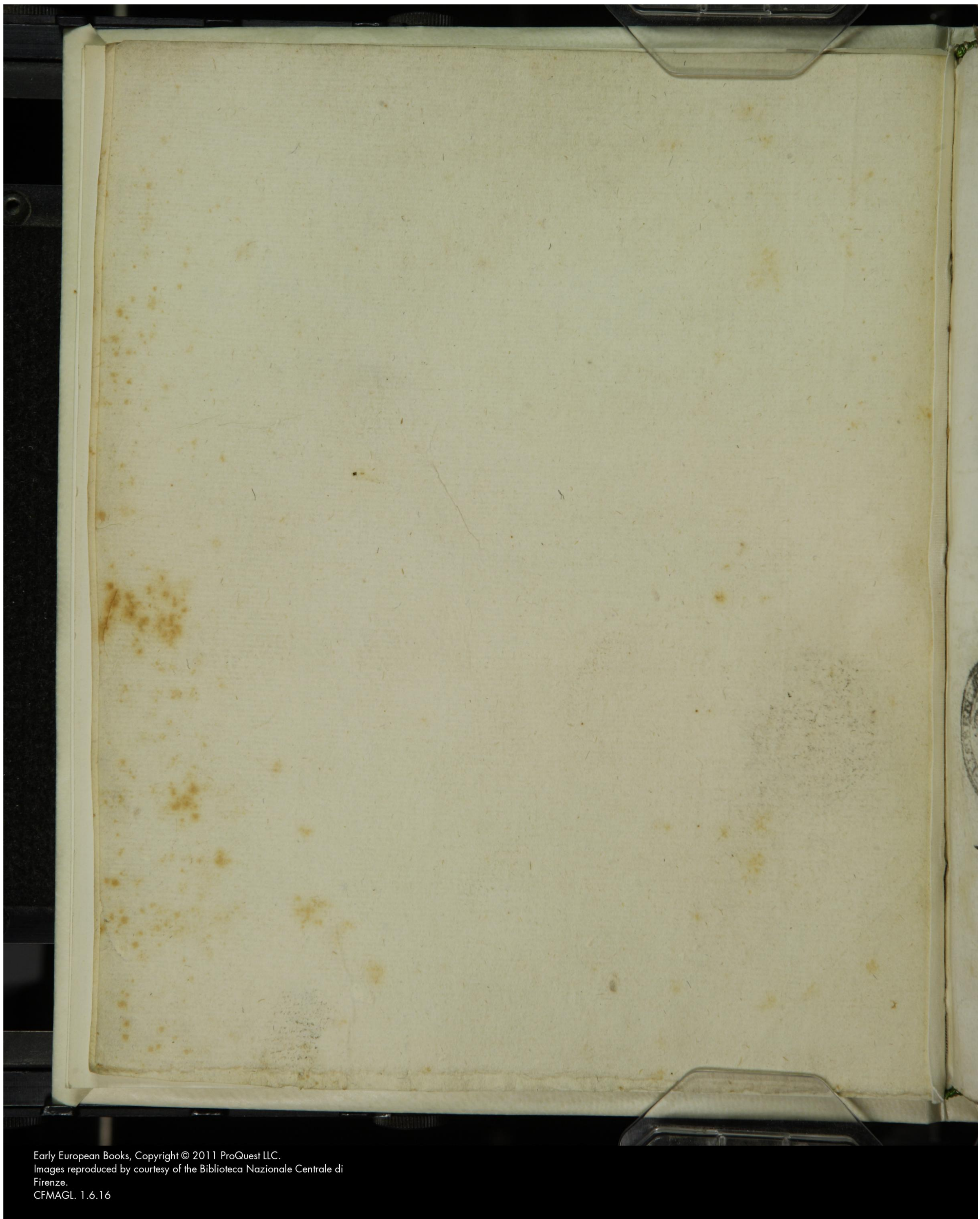
A

VI

MORH. et

MAIOR

B

C I

DANIELIS GEORGII MORHOFII
DE
AURO
ORATIO,

ipsis Kalendis Septembribus
in Auditorio majori
Kilonii

habita,

Anno M DC XC.

KILONII HOLSATORUM

ANNO CHRISTI M DC XC.

Nobilissimo Amplissimoque Viro

FRIDERICO BENEDICTO CARPZOVIO,

Singulari omnium literarum ornamento,

S. P. D.

DANIEL GEORGIUS MORHOFIUS.

Um ea, quæ in auri laudem χρυσȣ̃ χρυσότερα scripsit Vir clarissimus Majoragius, recudi facerem, idem me impetus invasit, ut similis argumenti orationem ipse scriberem ederemque. Hanc ut tuo nomini, Vir amplissime, inscriberem, multa me impulerunt. Nam si argumentum respicio, haud equidem scio, an cuiquam convenientius dari munus possit. Qui recte de literis & literatis judicant, te inter τὰ λείψανα χρυσȣ̃ γένȣς merito venerantur: jamdudum enim literarum elegantiorum singulari cultu, & insigni variarum rerum scientia, ita innotuisti, ut nemo inter Italos, Gallos, Anglos, Belgas, qui aliquo eruditi nominis honore effulgeat, temere reperiatur, qui non in suis te habeat, & illam, quæ e communibus Musarum sacris contrahi solet, amicitiam tecum religiose colat & observet. Quare nihil impensius, nihil enixius curas, quam ut tua Viris doctis studia atque officia probes, teque totum eorum utilitatibus

impendas. Horum in numero etsi extrema cavea sedeo, dignus tibi tamen visus sum, in quem benevolæ tuæ voluntatis propensio extaret, tot mihi argumentis spectata, tot honestissimis de me apud tuos, apud exteros, judiciis confirmata, ut nisi grato eam animo agnoscerem, improbum Officiperdæ nomen mihi subeundum sit. Vel nuper adeo, cum elegiam in Viri incomparabilis MARQUARDI GUDII obitum scriptam minutiore charactere recudendam curares, ut facilior ejus ad exteros esset deportatio, luculentum affectus tui specimen ostendisti. Qua de re ita ad me scripsit amicissimus noster MUHLIUS, ut tuas ille virtutes, tuumque erga me amorem, mirifice extolleret. In ære ergo tuo sum: quo ut liberare me possim, imaginario hoc Auro tibi satisfactum existimes velim. Parum quidem in seculo hoc ferreo aurei est: nam in ora & frontes ferreas ubique incurrimus, & si quid aurei ostenditur, ita subæratum est, ut ærugo undique perluceat. Tu vero, Vir optime, ferruginoso huic & æruginoso seculo te ὁλόχρυσον præstas: & ego, quoad ejus fieri potest, operam dabo, ut, quanquam arcis loculisque absit aurum, animo tamen nunquam abesse videatur. Vale & favorem mihi tuum conserva. Dab. Kilonii e Museo meo, ipsis Kalendis Septembribus Anni MDCXC.

BENEVOLO LECTORI
S.

Quæ hic tibi ſiſtitur Oratio, Lector benevole, plane ad exemplum Majoragianæ orationis ſcripta eſt. Quemadmodum enim, dum aurum laudat ὁ ἥρων Majoragius, mira feſtivitate vitiis omnium ordinum, præcipue cleri Romani, illudit: ita & ego, qui eadem premo veſtigia, ad eundem ſcopum tendo. Quæ hic ergo ſimulate de ordine ſacro dicta ſunt, eosdem, quos Majoragius intelligit, Gryphes χρυσοφάγους deſignant, qui omnes ſibi ſolis aurarias natas putant: ne quis maligne mentem meam interpretetur. Quis enim vir honeſtus bonis piisque in vinea Domini operariis dignam mercedem, quis tenuem illam vel mediocrem fortunam invideat? Verum τῶν ἔξω χρυσοφιλία & φιλαργυρία adeo in vulgus innotuit, ut vel domeſticorum convitiis verberetur, & aſperiore, quam Majoragiana eſt, ſtrigili depecti mereatur. Nec ſane ipſi Majoragio usque adeo a ſuis vitio verti poteſt, acriori illa vitia ſale defricuiſſe, quæ primam defectioni feneſtram aperuerunt. Cæterum hominum vitia,

quæ redeunt iterum atque iterum ſpectanda theatris,

in apricum produci & atro carbone notari, nemo ægre feret, niſi qui corvis veniam dandam, columbas vero vexandas exiſtimarit. Quibus ita acquiritur, ita poſſidetur aurum, ut ex Horatii * monito funem potius ſequatur, quam ducat, nullos Satyræ ungues & dentes pertimeſcent. Forte etiam non deerunt, qui mihi occentabunt:

Inſani ſapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Ultra quam ſatis eſt virtutem ſi petat ipſam.

Denique & hoc monere viſum eſt, me, ut in Declamationibus fieri ſolet, multa ad ornandam cauſam attuliſſe, quæ non ſerio nec ex animi ſententia dicta ſunt: aliud enim pugnare, aliud ventilare eſt. Tu vero, Benevole Lector, bene vale, nosque ama.

* *Lib. I. epiſt. 10.*

PROGRAMMA
invitatorium.

CRas AURUM (Cives laudanti plaudite!) laudo,
Quod laudare levis, non dare, Svada poteſt.
Non hoc nos Auri & Vatum pater unxit Apollo;
Quanquam uno proles nata parente ſumus.
Hoc Reges donent Auro ſub Rege. Sed ipſe
LAUDABO; reſonat Nympha jocoſa: DABO.
Fallis inepta! Aurumne dabis, quæ ventus & aura es?
Ut mala reſpondent nomina, verba dabis.
Non implent loculos, ut hiantia carbaſa, venti;
Non arcas, quicquid tinniat ille, ſonus.
Vos date nunc nobis aures Aurove benignas,
Et ſi non noſtri, ſaltem amor hujus agat.
Aurum prima ſonat Peitho, ſumma exit in aurum.
Aurum ego, non lapides hirtaque verba, loquor.
Ergo verba dabo, meliore ſed uncta metallo.
Aurea ſi dederim, non male verba dedi.

DANIELIS GEORGII MORHOFII ORATIO DE AURO.

Redo vos, Proceres Civesque Academici, mirari, quibus ego causis inductus impulsusque fuerim, ut, cum Majoragii, præstantissimi viri, auream de auro orationem explanare constitui, novo atque insolito more, ut in re magna & memorabili fieri solet, ampla præfatione eam cohonestandam, vosque, Auditores ornatissimi, ad ejus lectionem quasi præmuniendos existimarim. Verum concidet illa vestra miratio, si ejus rei, quæ laudatur, majestatem animo reputaveritis. Illa enim quasi in regali solio posita, ut profanum vulgus odit & arcet, ac rustico quodam impetu incurrentes repellit; ita non sine ceremoniis & religionibus, perque gradus quosdam, hospites cultoresque suos admittit, nec sine verborum pompa salutari cupit. Quemadmodum enim, qui potentissimos Principes adituri sunt, primum in vestibulis hærent, servulos prensant, proxenetas & pararios circumspiciunt, omnia secum verba commentantur: ita & aurum, quod ut omnibus mortalibus ita ipsis Regibus imperat, reverenter nobis habendum, ac omni orationis cultu, omni observantia, omnibus verborum ornamentis decorandum scitote. Est præterea ipsi auro arcana quædam insita vis, quæ ut animos mortalium mirifice demulcet, & ab ipsis pene sensibus ad sui contemplationem abducit; ita & meam blando illo fulgore mentem sideravit, ut Majoragii premens vestigia, ejusdem simul genio impulsus, ad ejus laudes decantandas convolarem. Quod enim Poetarum dulcissima carmina legentibus accidit, ut numeris illis extra se rapti, eodem plane animorum sensu imbuantur: eadem, quæ illi fingunt, quasi oculis cernere videantur: idem mihi nunc contingere non dissimulabo, cui gemino quasi & Majoragianæ orationis, & ipsius auri, fascino animus excantatus est, ut in

auri laudibus efferendis ſecundas a Majoragio partes ſibi tribuat, poſt uberrimam ejus meſſem nova hæc ſpicilegia tentaturus. Quin & ipſe (fatebor enim) inter auri amatores nomen meum profiteor, ſed qui amore caſto, philoſophico, innocentiſſimo in illud impellar, formæ ejus, ut ideæ cujusdam Platonicæ, attentiſſimus ſpectator & admirator. Nam ut vel arca concluſum poſſideam, vel ab ipſo poſſidear, non multum laboro: neque per illam animi ac ſtudiorum meorum integritatem licet, quibus bonæ illa mentis ſoror, noſtri ordinis hominibus cognata, comitari plerumque conſuevit. Sive enim Philoſophum, ſive Oratorem, ſive Poetam me vocetis, nullus ad aurum parandum idoneus mihi titulus eſt. Philoſophi enim ſolo ſe obtutu oblectant, & in auri, quod nunquam poſſederunt, contemplatione, ut Argivus ille in navium & mercium, quas ſuas credebat eſſe, ſuaviſſimo ſpectaculo acquieſcunt. Oratores vero & Poetæ, illi aurea & aureæ ætatis verba, hi aurea carmina fundunt, ſed quæ auro obryzo non accenſet monetarius, & quibus ſibi minime ſatisfactum fœnerator Alphius exiſtimarit. Nunquam vel fando auditum eſt, in illis montibus, quibus Muſæ habitant, aurifodinas fuiſſe a quoquam indagatas; qui ſterilibus lauri frondibus quidem abundant, ſed inter ſteriles ſuas arenas illud una liquida litera imminutum aurum non pepererunt. Etſi enim inter laurum & aurum magna eſſe affinitas videtur; ita tamen a ſe diſtant, ut illa umbram quidem ſine fructu ſpargat, hoc & lucem largiatur, & in luce omnium ponat. Vos denique ſi reſpicio, Juvenes lectiſſimi, neminem e vobis fore arbitror, qui aurum odio Vatiniano proſequatur, aut cum Ariſtippo in mare abjiciendum ut inutilem ſaburram putaverit: etſi forte inter vos non ſunt, illa in ætate, quæ conſulere in longitudinem non ſolet, qui ſciunt,

quid valeat nummus, quem præbeat uſum,

aut qui ſingulis Idibus pecuniam relegunt, ut proximis Kalendis ponant; erunt tamen, ut autumo, qui non quidem præ cæteris amaſiis, ſed inter illas, aut illarum cauſa, bellulam noſtram Chryſidem, aurum innuo, ſibi amandam arbitrentur. Quare vel ſaltem eam ob cauſam auri laudes non inviti audietis, quod carere illo minime poſſitis, ſi genio illi, quem in Pamphilo ſuo

Simo, in Æſchino Micio Terentianus deſcripſere, obſequi velitis. Nam qui ad Euclionis ingenium vos accedere crediderit, næ ille gravi vos injuria affecerit, de qua ad Prætorem in jus adire fas eſſet; aut vos, ſi auri nimia vos cupido tangeret, litem æſtimare poſſetis. Adeſte ergo, Juvenes optimi, auresque mihi de auro oranti commodate, qui nunc quidem non ferream vocem aut ora ferrea, ut Poetæ ſolent, ſed aurea illa a Diis popoſcerim, aut χρυσόστομος, id eſt, aurei oris homo eſſe malim, ut ſcitula, politula & plane aurea, quæ Majoragianæ ſimillima ſit, oratione Majoragio quaſi ſecundarius orator accedam. Non celabo vos horribile ſecretum, Auditores, quod mihi Majoragii nomen lynceis intuenti oculis Delius, ut puto, augur, ipſe auri pater, prodidit, nulli vel Chryſippeo acumini poſtponendum. Vertamus illas in voce MAJORAGIUS literas, quales μεταμορφώσεις non poeticas, ſed grammaticas, mirifice amare verſificatores nonnulli ſolent, ac manifeſte deprehendemus, quam in ipſo ejus nomine AURI IMAGO abſcondatur, ſi ultimum e nomine ſibilum dempſeris, qui ab Ennio aliisque vetuſtis Poetis abſorberi nonnunquam ſolet, & neſcio quo ſono ſatyrico exſibilare hominum vitia videtur. Quis ergo nativis adeo coloribus depictam ab illo auri imaginem miretur, cum ipſe oraculo grammatico auri imago, quæ tamen cum cauda illa ſatyrica incedat, ſalutetur, omnique illa luce omnes hominum ordines tam belle, tam eleganter, inauraverit? Quod ſi ad illam aureæ lucis imaginem adſpirare nos oratione plumbea non poſſumus, ſaltem inſtar cicadæ, quam in aurea Apollinis cythara conſediſſe fabulantur, ſuaviſſimos concentus ſtridula voce imitabimur, & vera auri iſta imagine vel plumbeam vel æream orationis noſtræ faciem incruſtabimus. Vos modo id mihi concedite, ut, quemadmodum Hippomenes Atalantæ currenti auro ſparſo moram injecit, ita hoc meo qualicumque auro animos mihi veſtros per horæ ſpatium adjungam: quod quidem non de manu in manus tradetur, ſed ore prolatum auribus veſtris excipietur.

Cum illi, qui dignitatem majeſtatemque rei, quam laudant, verbis extollunt, natales ejus exquirere ſolicitius ſoleant, idem & mihi faciendum animadverto. Qua in re etſi Majoragium præire

video, ſegnius tamen ille negligentiusque eo in negotio verſatur, quod nobilitatis tantæ originem non ex iis ſedibus deducat, unde deduci debere, iſtis argumentis, quæ ipſum auri fulgorem ſuperent, declarabo. Hic mihi in ipſo orationis limine cum iſtis terræ filiis acerrima dimicatione contendendum eſt, qui aurum terræ ac luti progeniem dicere non verentur. Hinc tot jejunorum hominum frigidæ declamationes ortæ, qui a ſtudio auri colligendi homines dehortantur, quod illud natura ab humano uſu remotum animis operaque noſtra indignum eſſe voluerit, cum intra terræ horrendos ſpecus, tenebrasque nulli mortalium, niſi inſanam vim admoverit, pervias abdiderit. Non deſunt, qui ipſi Plutoni ac inferorum regno omnem, quanta per tellurem diſperſa jacet, auri vim in patrimonium adſcribant, & ab ejus poſſeſſione humanum genus quaſi perpetuo interdicto excludant. Id vero plane nefarium ac ſceleſtum facinus eſt, ad cujus improbitatem nihil addi poſſe videtur, quod, qui ipſi inſano auri amore clanculum exardeſcunt & cruciantur, perque inſidias & technas corradunt, nunquam auro expleti, foris tamen ſimulata aliqua & verſuta triſtitia ſtrenuos ſe auri contemtores jactitant, quod toties pſeudothyro intromiſerunt. His ſcilicet rugis, hoc ſupercilio, hoc importuno vultu, populo imponunt, cum, ſi palam iſtum auri amorem profiterentur, ingenuitatis laudem ab omnibus reportarent. Quis ferat Senecam, illum e Stoa, ſi Diis placet, Philoſophum, qui domi ad ſummam Neronis invidiam auro immerſus, tot conviciis innocentiſſimum aurum inſectatur, ipſamque rerum naturam ſugillat, quæ non auro majus, quam quod detrahi poſſit, pondus injecerit? Magnifica & ſonora paſſim ſunt illa ejus verba, quibus virtutes in auri dedecus extolluntur, cum & auro ſuus, ſuus virtutibus, honos ſit, neque ab auro ulla in re virtutes dehoneſtentur, quædam vero earum ſine auri interventu minime exerceri poſſint. Sed hos malitiæ ſuæ relinquamus, non verbis ſanandos, ſed verberibus coercendos: ad cæteros illos hominum inſipientiſſimos noſtra redit oratio, de quibus merito Satyrici illa pronuncies:

O cœcæ hominum mentes, o pectora cæca!

quibus ille ab auro fulgor ſanctiores illos natales ſuos ultro non ingerat, nec radiis ſuis velut exſerto digito oſtendat. Quis tam tardus, tam expers ſenſus, tam ab omni mente derelictus eſt, ut hoc non animadvertat, non intelligentia percipiat, non ipſis pene manibus palpet? Aurum, ſi neſcitis, o deliri homines, non terræ, ſed cœli progenies eſt, quod ego nunc confecturum me promitto: vos modo, quo rem deducam, attendite. Cum univerſam hanc mundi machinam creaturus ſummus rerum conditor & gubernator Deus, primum in informem maſſam, maria, cœlum, terram, aſtra omnia, compegerat; ſingulas dehinc naturas ſuis ſedibus ſejunctas explicaturus atque exornaturus, cœlum a terræ ſpiſſitudine, lucem a tenebricoſo corpore, diviſit, quæ per immenſos orbes agitata prima illa rotatione in lucidos cœli globos abiit, repetitis deinde vibrationibus, ac continuo ad ſolida allapſu, puriorem ejus partem in congenerem, nec externa ſpecie ſibi diſſimilem, formam convertit. Hinc natum eſt aurum, non illud, quod fornacibus noſtris excoctum in fulgidiſſimam illam maſſam conflatur, ſed longe nobilius ac divinius. Non enim cum illo comparandum aurum eſt, quod manibus hominum tractatur, quo indigentiam noſtram ſolamur, ex quo nummos cudimus, quod in bracteas diffuſum corporibus ad tenebras eorum illuſtrandas inducitur: quanquam & hoc cœleſtem illam originem ſpecie ſua oſtendat, & auro illo primævo, quaſi parente, gignatur. Varia ſunt auri genera, per gradus ſuos (ut cum Philoſophis loquar) formales diſtincta, de quibus mirabilia nobis narrant veteres Judæorum magiſtri, ſeptem ejus genera conſtituentes. Verum hæc myſteriis affinia ſunt, & ſapientiæ reconditæ pleniſſima, neque ad nos nunc pertinent, qui ad popularem auri uſum tantum reſpicimus, hoc tamen in loco, cum de auri nobilitate disquiritur, minime nobis diſſimulanda. Id ergo vos notare velim, quam primum lux in hac rudi indigeſtaque mole agitari cœpit, aurum in terra natum eſſe, veram ejus primamque ſobolem, quod in hoc telluris globo externo illo arenarum, lapidum, luti, cortice tegitur, in ſole vero & globis cœleſtibus in ſummam raritatem attenuatum, maſſa tamen congenere, tenace, fluida interſerta, in ſe perpetua gyratione convolvitur. Lux ergo

aurum æthereum eſt; aurum lux eſt, ex arcano cœli & terræ conjugio in corpus terreſtre, quod tamen cœleſte eſſe non deſinit, ut ipſis ſideribus terra aliqua cœleſtis ineſt, inſpiſſata. Hanc lucis & auri affinitatem ipſæ ſacræ literæ exprimunt, cum eadem voce, qua aurum ſignificant, cœli quoque ſerenitatem appellent. Nam cum apud Jobum legitur: מצפון זהב יאתה *ab aquilone aurum venit*, nonnulli hoc ita interpretantur: ab aquilone venit aurea lux, id eſt, ſerenitas puriſſima; quia venti aquilonares nubes diſpellunt. Nos quidem huic interpretationi litem non movemus, quæ iſto ſenſu mirifice ſententiam noſtram illuſtrat, non tamen ignari, alio quoque, nec cuivis obvio, ſenſu accipi illa poſſe, qui tamen nobis non adverſetur. Id Latini quoque veteres probe intellexere, qui *Auroræ* nomen ab auro eſſe voluerunt: quod Germanis quoque noſtris ſuboluit, qui *auroram aurum in ore tenere* vulgato proverbio dixere. Nam, ut Varro nos docet, *aurora dicitur ante ſolis ortum, ab eo, quod ab igne ſolis tum aureo aër aureſcit*. Quot verba hic auditis, tot rerum pondera, aut, ut rectius dicam, myſteria ſunt, ex intimæ arcanæque Philoſophiæ adytis depromta. *Ignem ſolis* vocat, quem nos ſingulari quondam Diſſertatione in ſole demonſtravimus, & qui ejusdem cum luce naturæ particeps eſt, quod vel Hebræi vocibus illis אוֹר & אוּר declarare voluerunt, quorum illud lucem denotans in apice punctum tenet, hoc quaſi in ventre concluſum gerit; quo lucis natura tenuior, ignis vero craſſior & inſpiſſata innuatur. Lux enim ignis attenuatus; ignis lux in corpus denſata eſt. Utriusque naturæ particeps aurum eſt, quod non immerito αἰθόμενον πῦρ, *ignem urentem*, Pindarus vocat, inque ipſis lucere tenebris ait. Ab illa Hebraica voce, ſive lucem ſive ignem velis, ipſa Latina illa *aurum* deſcendit, quæ obſcuro illo ſono, ut hodie Italis vox *oro*, efferebatur. *Ignem* præterea *aureum* nominat, quaſi aurum ex igne, & ſol ipſe ex auro conſtaret. Neque enim fortaſſis inepta & abſurda ſunt præſtantiſſimi Philoſophi Honorati Fabri argumenta, qui ſolis globum ex auro fuſo compoſitum arbitratur. *Aërem* denique ipſum *aureſcere* dicit, quo viam oſtendit acutulis illis, qui in ipſa aura aurum venantur, & arcana arte mirabilibusque machinis educere laborant, ac Promethei inſtar ſoli

ignem ſuum, id eſt aurum, furantur. Quæ ſi vera ſunt, ut vera eſſe aliqui contendunt, habent, quo ſolari jacturas ſuas poſſint Chymicorum filii, cum aurum ſuum in fumos & auras extenuarunt: ſpes enim, quæ agricolas alit, & quemadmodum in extrema Pandoræ pyxide, ita in furnorum fumariis reſedit, illis ſupereſt, fore, ut aliquando cum amplisſimo fœnore ex illa auræ aurifodina ad ſe rediturum ſit. Nam ſi auræ afflatu equæ gravidæ factæ ſunt, forſan & fornaces ſuas auro per auram impræ-gnandas non inſipienter ſperaverint.

Intellexiſtis, opinor, quam late auri nomen pateat, quam ſe a cœlis ad terram extendat, perque omnia rerum abdita diffundatur. Quod cum ſentiant multi, non ſine cauſa, ut ſcilicet oſtendant quo deſiderio potiſſimum laborent, omnia auro illinunt: nam & arma, palatia, pocula, vaſa, libros, clypeos, fercula, inſignia, & quid non? tenui auri bractea inducunt, ut, quantum licet, totum hunc orbem, in quo vivunt, habeant aureum, ejusque fulgore tenebras orbis diſpellant, & tanquam ſolis radiis illuſtrent. Nam illos Suillios aut Stercutios, vel ex Imperatorum numero, qui ventris aut veſicæ onus auro excipere non veriti ſunt, ex auri cultorum ordine, ut homines profanos ac ſacrilegos, exeſſe jubebo. Vos tamen vel ex eo animadvertetis, quanta auri dignitas nobilitasque ſit, quod omnia ſua luce involvat, & quaſi imperio ſuo contineat, ne ipſis quidem Regibus exceptis: qui cum coronas aureas capiti ſuo imponunt, vel ipſo hoc facto ſe, qui omnibus imperant, auro tamen ſubjici oſtendunt, ut, cum vulgo non niſi Deum & gladium ſuperiorem agnoſcere credantur, nunc tamen ipſum aurum, cui ſua ſæpe imperia debent, ſuperius agnoſcant. Interrogate jam ipſos ſenſus veſtros, & cum pleraque in hoc orbe auro tecta & incruſtata videtis, veſtris cum animis reputate, quam ad ipſam lucis naturam auri majeſtas accedat. Annon enim miraculo proximum eſt, adeo ſine laceratione ſui diduci aurum poſſe, ut minutiſſima ejus pars magnam corporis molem tegat, & ingenita ſibi luce conſpicuum reddat? Interrogate artifices, ac ab illis diſcite, tertiam grani partem, quo vix tangi minutius aliquid poſſit, in centum ac triginta quatuor pedum filum tendi poſſe; quod nemo crederet,

nisi experimento quotidiano jam innotuisset. Hic vero mirabilem illam lucis naturam recognoscite, quæ, ut extra materiæ tarditatem posita longe lateque & quasi in ipso illo nutu diffunditur, ita materiæ juncta, & cum ipsa concreta, ne nunc quidem naturam suam exuit, sed, quantum per materiæ lentorem licet, eam secum dispergit, latius etiam sparsura, si humana solertia particularum tenuissimarum vestigia crassioribus instrumentis assequeretur. Nam de mirabili illa per artificium ignis attenuatione nunc non dicam, qua unum auri, non vulgaris, sed philosophici, granum pene infinita aliqua & divina vi fœcundatur, ut vel mille argenti vivi libris illam auream lucem infundat, quæ sanctioribus Sapientum scholis sunt reservanda. Ubi sunt jam illi amentes, & fatui, qui aurum, ut illi in solem injurii Æthiopes, conviciis proscindunt, & divino consilio intra terræ viscera abditum, ne humanis usibus pateret, nugantur? An ignoratis, o stolidi, sapientissimum Deum ea, quæ præstantissima sunt, in occulto posuisse? ne indignis illa scilicet diriperentur, sed homines labore suo indagarent: nam, ut vetus verbum est, *Dii vendunt dona sua laboribus*, ut vel *nucleum nemo esse possit, nisi nucem fregerit*. Ergone divina beneficia adeo maligne atque adeo in Dei injuriam interpretabimur, ut, cum illa nobis non obtrudantur, nos compressis sedeamus manibus, donec fors aliqua vel Θεὸς ἀπὸ μηχανῆς nobis objecerit, ne videlicet divinæ voluntati homines inepti refragari videamur? Solem e mundo tollunt, qui aurum e commercio hominum, velut alterum solem, proscribunt, neque animadvertunt, omnes, quotquot in hoc orbe vivunt, homines ad auri, tanquam cœlestis alicujus doni, custodiam quasi divino consilio destinatos. Ac sunt sane illi non tantum in Deum, auri opificem & largitorem, sed in omnes terrarum dominos, injurii, qui, cum suam auro imaginem imprimunt, ejus cultum hominibus commendant, & a sua majestate venerationem illi conciliant: quam lædere quodammodo dicendi sunt, qui aurum in dias luminis auras prolatum execrantur. Hos ego homines, si mihi animadvertendi in illos facultas daretur, in carcerem detruderem, & loris cædi juberem, recitato ad singula verbera aureolo illo Virgilii versu:

Discite justitiam moniti, & non temnere Divos!

Divos vero? quid hæretis attoniti? Divos, inquam, id est, nummos aureos, qui Deos ipsos in cœli sede, ut postea audietis, collocarunt, atque ideo plus quam Divos, Divos inquam, Divorum Imperatorum, Pontificum, Principum, Heroum, imaginibus insignitos, quorum aliqui etiamnum vivunt, & auro suo fruuntur, aliqui ob præclara merita jamdudum auri patria, cœlo scilicet, sunt recepti. De quo dubitare nefas esset, cum apud gravissimum autorem Plutarchum Gryllus ad Ulyssem dicere non erubuerit, *illum Diis maxime charum esse, qui auro abundaret.* Et quidni esset? cum & aurum ipsum Diis in pretio & honore haberi, noster nos docuerit Majoragius, qui & ipsi *aurei* vocantur. Plerumque enim amare eos solemus, qui eadem nobiscum amant. *Solis filium* illud plerique Philosophorum salutant, ejusque charactere designant. Sappho quoque *filium Jovis* dicere verita non est, de quo nunc eo minus dubitandum videtur, quod aurum fulmina spargere sciamus, unde & *fulminans* dicitur: ut vel eo ipso non degenerem se patris sui filium ostendat, quem ut *tonantis* nomine passim Poëtæ appellant, ita nunc auro quoque nostro hunc titulum, velut cum Jove ipsi communem, concedant necesse est. Ac fuere sæpe, & nunc sunt, qui graviora auri fulmina in familiis, domibus, fortunis eversis, magno suo malo senserunt. Nam quod populos exscindit, urbes evertit, non ferrum aut ignis sulphuratus, sed aurum est. Sed & ipsum Jovem in aureum imbrem mutatum Poëtæ tradiderunt, ut in Danaes sinum illaberetur: qui si iterum in aurum liquari velit, omnes, quotquot sunt, Danaæ & Pamphili sinus suos, vestes, vasa, manus, forte etiam ora ipsa, panderent, tam gratum hospitem avidissime excepturi, aut plane devoraturi. Nam cum *Jovis omnia plena* dixit Maro, hujus illi Jovis aurei omnia plena mallent. Novimus & in deliciis fuisse Diis aurea donaria, quorum templa passim auro, non facto tantum, sed & rudi, exornata fuere. Nam ut Diodorus Siculus de Gallorum veterum sacellis & delubris prodidit, multum in illis auri in honorem Deûm passim disseminatum jacuit, quod nemo (tanta ejus religio fuit!) ut rem sacram contingere ausus est. Veniant nunc, & non per sacella aurum spargant, sed in aris & in thesauris reponant, vel ipsi

Jovi custodi & vindici; tanquam cum Diis ipsis in amore rei divinissimæ certaturi auri amatores eriperent, majori sibi, quam Diis, usui futurum. Crœsum mille lateres aureos ad aram Apollini Delphico exstruendam misisse accepimus: nunc vero vel ipsi Iro, si quid haberet, aurum Crœsi ditissimi eriperent. Adeo amor ille auri cum tempore crevit, adeo aurea ista religio ubique dominatur, ut ego sæpe mirer, cum adeo altis radicibus aurum mentibus hominum insederit, ut vel somniantibus & concumbentibus ejus memoria obversetur, nunc non nasci aliquando homines unguibus aureis præditos, ut puero dentem aureum in Silesia natum fuisse tradidere. Sed ferreos illos esse oporteret, qualibus gryphes, nisi fallor, armatos nonnulli fabulantur, cum aurei ad rapiendum nec firmi satis nec acuti videantur. Nondum omnia, quæ auri excellentiam vobis demonstrent, enumeravimus. Cœli sobolem, Jovis filium, Diis carum aurum diximus. Majus aliquid & admirabilius audietis. Tanta aurum potentia & divinitate est, ut ipsos Deos faciat cœloque suo donet. Non enim jam Jovis filius est aurum, ut Sappho dixit; sed Jovis ipsius Deorumque omnium pater, non quidem patratus, sed patrator. Cum Drusilla, Caji Cæsaris Caligulæ & soror & concubina, moreretur, fuit Livius Geminius senator, qui in cœlum euntem se vidisse, interque cæteras Deas majorum gentium consedisse, sacramento asseveraret; execratione addita, si sciens falleret, se omnes Deos, Deas, & ipsum Drusillæ numen infestum & implacabile habiturum. Quid fit? Decernit Senatus, ut staret in templo Veneris aurea, ut pari religione cum Deûm matre coleretur, ut Panthea nominaretur, ut per ejus Numen juraretur. Quid ergo dicetis, Auditores, impulisse Livium Geminium, ut hæc jurejurando testaretur? quid Senatum, ut crederet? viginti illæ drachmarum myriades, quæ Livio Geminio de publico solvebantur: divina scilicet illa auri potentia effecit, ut a Livio Geminio consecraretur, & hujus testimonio nixus Senatus illam pro Dea veneraretur. Sed ne quis Caji Caligulæ hanc dementiam interpretetur, eadem jam ante in Octaviano Augusto ἀποθέωσις instituta, quem Humerius senator se in cœlum volantem prospexisse, ac intra penetralia Deorum receptum juravit. Igitur Patres ipsi tanquam Deo templum & flamines decreverunt.

Livia vero Humerio pro tam inſigni teſtimonio ducenta & quinquaginta drachmarum millia numeravit. Hæc omnia Romuli quidem exemplo ita acta fuiſſe certum eſt: ſed hic auri illa majeſtas intervenit, qua impellente factum eſt, ut non ſolum ex auro, ſed ipſo auro, factos Deos Roma adoraret. Quæ ſi Heſiodi ætate contigiſſent, præcipuum ille auro in Theogonia ſua locum tribuiſſet. Quandoquidem ergo, ut vidimus, Auditores, cœleſti origine prodiit aurum: quandoquidem Diis carum, Deosque ipſos facit: cur Archiepiſcopis, Epiſcopis, Prælatis, quos adeo ob auri cupiditatem extollit Majoragius, vitio habeamus, ſi, quæ ſua, quæ cœleſtia ſunt, curent, ac ſingulari in aurum amore ferantur? Nam cum aurum amant, lucis ſe filios eſſe ſcilicet oſtendunt, cujus progenies aurum eſt: ad cœleſtem Solymam, quæ tota ex auro eſt, quia ex auro eſt, toto pectore adſpirant, cum jam tum in terris amœnam ejus faciem in auro ſuo, velut in typo, ſpeculantur, viamque ad illam hoc auro ſuo duce & phosphoro indagant. Ejus tam præclari tam nobilis argumenti vim Majoragium non aſſecutum fuiſſe miror, qui ſolicite adeo cauſam illorum agit, & adverſus fatuos illos & ineptos auri contemtores ac ſacri ordinis inſectatores defendit. Quare, Auditores optimi, nec ipſo illo, de quo loquor, auro contra cari, arrigite ad auri adſpectum aures, & quemadmodum veteres ad lumen illatum exclamare ſolebant, Χαῖρε φίλον φῶς! ita auro acclamate, baſia illi ut dulciſſimæ amaſiæ figite, nec oculos tantum illa voluptate paſcite, aut extrema linea, ut Comicus loquitur, amate, ſed ipſis loculis veſtris, ut in thalamo dulciſſimo, recondite & componite, non ſterili illo & infœcundo, ſed unde certiſſima felicitatis pignora vobis polliceri poſſitis. Nam etſi Paſicompſen aliquam, & vel Helenam ipſam, in thalamos veſtros intuleritis, ne Salus quidem ipſa vos ſervaverit, niſi illa Caja veſtra cum Pythagora aureum vobis femur oſtendat, id eſt, ut ego interpretor, aureo latere inopiam veſtram ſuffulciat, &, velut gallina Æſopica, ova vobis quotidie aurea pariat, vel, ut planius loquar, aureorum nummorum cumulo obrutos beatos reddat. Hactenus illam auri nobilitatem a cœlo, ab aſtris, a Diis, Auditores, deduximus: nunc ad illa, quæ nos propius attingunt, ad primum illum terræ incolam Adamum veniemus, &, quæ ipſi cum auro cognatio ſit, diſpiciemus. Neque

enim cum vulgo exiſtimare debetis, e vili illo luto, quod pedibus calcamus, nobiliſſimum Adami corpus fuiſſe compactum. Terra illa purpurea fuit, illa ſcilicet, quæ auro natales præbuit, & quam auri divini nomine efferunt, qui arcana iſta altius rimantur. De quo etſi muſſitant nonnulla veteres Judæorum magiſtri, qui, cum gentis ſuæ ſcita & linguæ ſecreta interpretantur, præ cæteris audiendi ſunt; nunc tamen vel e Chriſtianis ſunt, neque contemnendæ autoritatis, qui eorum ſententiæ non ſolum accedant, ſed & rationibus non omnino vanis confirmatum eant. Totum ergo illud corpus, (audite ſingulare myſterium, Auditores) totum, inquam, illud corpus, quod ex iſtis oſſibus, illa carne, illis nervis & fibris, iſto ſanguine congeſtum a Deo eſt, cum e nihilo ab illo potuiſſet produci, ex ipſa illa prima auri materia productum eſt. Quod cum ita ſe habere illi teſtentur, neque nos negaturi ſimus; quis eſt adeo perfrictæ frontis, adeo iniquus rerum æſtimator, ut illum auri amorem, quod inteſtinum homini & domeſticum eſt, quod ipſis illius fibris, ſanguini, pectori, viſceribus, ingenitum eſt, animo extirpare, ipſique rerum naturæ, atque adeo humano generi, bellum indicere jubeat? Quod ſane qui fecerit, aut ſi quis ipſe adeo averſo ab auro animo fuerit; næ is non genuinam ſe Adami ſobolem, ſed vel a Præadamita aliquo, aut, quod potius duxerim, e Deucalionæorum lapidum jactu progenitum ac procreatum ſe oſtenderit. Nam, ut vel ex intermundiis Epicuri, aut ex Lunæ orbe ad nos deſcenderit, aut tanquam tertius e cœlo Cato ceciderit, minime credibile videatur. Quare, cum nemo, vel ipſis ſacris litteris teſtibus, carnem & ſanguinem ſuum odio habuerit, an nunc demum gentilitium illum auri amorem, qui cum ſanguine noſtro concrevit, exuemus? an aurum, quod *ipſum mortalium ſanguinem* Vates Aſcræus eleganter non minus quam vere appellavit, e generis humani conſortio, in Deum hominesque injurii, proſcribemus? Honeſtius de nobis, deque toto humano genere ſentiendum eſt, quam ut in hoc tanto, tam atroci, tam ſingulari, flagitio deprehendi, ac ipſius naturæ jura ſubvertere velimus. *Eſt hæc*, Auditores, ut cum Tullio meo loquar, *non ſcripta, ſed nata lex; quam non didicimus, accepimus, legimus; verum ex natura ipſa arripuimus, hauſimus, expreſſimus; ad quam non docti, ſed facti; non inſtituti, ſed imbuti ſumus;*

ut cognatum nobis, & quodammodo parentem noſtrum, aurum, certatim amemus, omnibusque horis, oculis, complexu teneamus, & velut in beneficum aliquod ſidus intueamur. Neque tantum hoc naturæ inſtinctu, ſed & majorum exemplo faciamus, qui quo propius ab ortu & divina cognatione abfuerunt, eo magis auro addicti fuerunt: ut & tota illa, qua viverent, ætas *aurea* diceretur. De illa pluſcula Majoragius e Poetis narravit, eamque, quibus potuit, laudibus extulit. Sed multo ſunt majora, quæ & auri præſtantiam arguunt, & hominum, qui auro ſuo ad vitæ felicitatem uterentur, ſingularem ſapientiam teſtantur. Nam cum ea vitæ innocentia eſſent, ut ad familiarem converſationem Deus ipſe admittere non dedignaretur: aurum vero non aliam ob cauſam, quam ob excellentiam divinasque ejus virtutes, amarent: non immerito viri ſapientiſſimi cœleſti, quod ex auro paratur, pharmaco vitam a morbis immunem, & ad tot ſecula propagatam, duxiſſe ſuſpicati ſunt. Quæ ſi vera ſunt, ut multi nobis perſuadent, primo, ſi ab humana mente diſceſſeris, loco reponendum aurum, & poſt divina præ cæteris amandum, nobisque in eo colligendo ac cognoſcendo omni tempore, omni conatu & ſpiritu, laborandum eſt.

Multa magnaque ſunt, quæ de auri præſtantia diximus, plura etiam dicturi, ſi omnia iſtius generis, quæ copioſe Majoragius diſſeruit, enumerare animus eſſet. Nunc ea tantum elegimus, quæ ille omiſit, & quæ tamen maxime excellunt. Sed cum & illa a ſuperſtitioſis nonnullis argui ſuſpicioſe poſſint, ad unum illud & præcipuum cauſæ noſtræ munimentum accedamus, quo tueri ſe Præſules, Prælati, Archiepiſcopi, & cujuscunque ordinis Religioſi poſſint, ſi forte a ſanctulis nonnullis impugnentur. Nemo eſt e vobis, qui ignoret, Salvatori noſtro ſanctiſſimo, cum primum naſceretur, & ingrati illi Judæi oculos animosque ab illo averterent, a Magis ex oriente venientibus, cum dignius illo munus non invenirent, aurum cum thure & myrrha fuiſſe oblatum. Neque illos cum auro ſuo rejectos fuiſſe legimus, ſed inſigne hoc regiæ dignitatis axioma, vel, ut quidam volunt, divinitatis argumentum, habitum fuit. Nam divinitatem auro ſignificari, interpretes nonnulli volunt, ut, cum in Cantico ſponſo caput ex optimo auro eſſe dicitur, divinam illo naturam intelligendam arbitrantur. Quare, Auditores, in illo Magorum, qui rerum divinarum atque humanarum ſcientiſſimi

erant, judicio acquiescamus, eoque loco & numero, quo illi habuerunt, aurum habeamus; quod illi quasi quoddam divinæ lucis, totiusque orbis, simulacrum & compendium, rerum omnium Parenti optimo maximo in suæ subjectionis signum, in amoris arrham, in venerationis documentum, quasi primitias quasdam exhibuerunt. Nam cum thus & myrrham illi addiderunt, quæ in fumos dissipari solent, ut cætera hujus orbis vana, caduca, præ illo immortali, solido, firmo, atque adeo divino, auro innuerent, universi tamen hujus compagem, tum qua fluxum & instabile, tum qua firmum & perenne est, in hoc dono respexerunt, ita ut ad ejus autorem referrentur, ejusque supremo dominio cederent universa. Deinde cum, sublato in cœlum a gloriosa resurrectione Salvatore nostro, sancta hæc civitas ejus in terris a primis conditoribus conderetur; quid tum factum fuerit, optime, ut puto, meministis. Nam qui tum in cœtum illum confluxerunt pii homines, agris, domibus, omnique supellectile vendita, aurum illud, quod ex eo collegerant, ad Apostolorum pedes, memorabili generosæ charitatis exemplo, deposuerunt. Adeo nec illo tempore sacra sine auro consistere potuerunt, neque charitatis officia, quæ & ipsa auri voce notari solet, sine auro exercentur. Utinam his exemplis saperent improbi homines, qui sacro ordine indignum neque satis honestum esse arbitrantur, cum in corradendo auro Antistites nimis laborant, & qui eos ob auri copiam apud vulgus in invidiam adducunt, ac avaritiæ iniquissima suspicione gravatos acerbissime traducunt. Quid enim? an illos, qui pinguia victimarum præcipiebant, ut Domino offerrent, a pinguedine terræ, quæ aurum est, præcipienda arcebimus? adeone, cum tota terra Domini sit, omniaque, quæ ejus ambitu continentur; ministros ejus ab aliqua partis ejus possessione excludemus? Quare gaudete hoc vestro bono, o Præsules, macti estote hoc præsidio, idque operam date, ita res vestras instituite, ne vobis hæc auri prærogativa, quod vel ex ordinis prærogativa vobis debetur, (& quis Herculi clavam eriperet? ego vero ineptus sum, qui memores moneo) unquam e manibus extorqueatur.

Reliquum nunc est, Auditores, ut, cum de auri dignitate & excellentia plura quam Majoragius, ac fortasse vobis ante inaudita,

dixerimus, nunc ejusdem insistentes vestigiis, de insigni ejus potentia & utilitate (in qua ille orationis parte amplissima spatia confecit) quædam illi indicta, nec vulgaria, in medium afferamus. Ac primum vos, tum sapientissimi Regis Salomonis, tum Siracidis judicio præmonitos velim, (libenter enim sacra oracula consulo) ne ab auri colligendi studio unquam desistatis. Nam de Salomonis (qui ipse magnam auri vim sive e maritimis commerciis, sive arcana quadam scientia congessit, & illustri omnibus exemplo est) aureis dictis, ut multa in sententiam nostram adduci possint, nunc unicum id potissimum explicatius proponam, cum ad formicas homines ignavos, inertes, rerum suarum incuriosos, ablegat. Quid hoc ad aurum, dicetis, Auditores? Statim hoc faxo intelligatis. Formicarum varia esse genera forte audivistis, e quibus illæ cæteris præferendæ sunt, quas in India reperiri Herodotus & Strabo testantur: nam & magnitudine & sapientia minutulas istas, quæ in pulvere suo de granulis sollicitæ sunt, longe antecedunt. Ac sane, cum de re aliqua loquimur, ad ea, quæ in quoque genere optima sunt, respicere solemus. Illæ vero formicæ non grana & silvarum minutias, sed aurum, prudentissimo consilio colligunt, adeoque, singulari naturæ instinctu, quid ex usu hominum sit, suo exemplo docent, merito, ut ego puto, a Salomone in exemplum nobis ponendæ. Et illæ quidem tantam auri copiam comportare solent, ut Indi singulari venationis genere illis insidias struant. Nam ternos camelos singuli jungunt, mares a lateribus, quos frenatos trahunt, feminam in medio, quam inscendunt, atque ita ad aurum tendunt, cum ferventissimus est æstus: siquidem tum formicæ sese occultant. Ubi ad locum venere, culeis, quos attulere, completis, ocyssime fugam capessunt, tanta pernicitate, ut, nisi viam, ad quam formicæ congregantur, anticipent Indi, nemo eorum sit evasurus. Narratur & apud Suidam Atheniensium cum formicis, aurum custodientibus, de auro pugna, sed infeliciter tentata. Discamus ergo, Auditores, discamus vel a formicis, (si ipsi non sapimus) quomodo aurum non congeramus tantum, sed & pro illo servando omnibus viribus pugnemus. Cumque vel brutis animantibus ille sensus insit, ut auri fulgore capiantur, eo magis homines intelligentia præditi ejus amore incendi debemus. Nam & Siracides auro &

argento homines conſervari ſapientisſime judicavit. Quare, ſi ſalvos nos velimus,

hoc opus, hoc ſtudium parvi properemus & ampli,

quomodo aurum, felicitatis noſtræ præſidium, mature colligamus. Sequamur hoc Siracidis monitum, neque res noſtras tantum, ſed & omnem rempublicam hoc fundamento ſubnixam credamus. Nervus ejus aurum eſt, quo totum hoc corpus regitur. Tolle e nobis nervos, neque movebimur neque progrediemur, ſtupidi & trunci: vexentur illi noxiis humoribus, ſequentur paralyſes, vertigines, convulſiones, non lateri bene, non ventri erit, neque manus neque pes officium faciet, ſed omnia concident ac collabaſcent. Aufer aurum e republica, & pacis & belli munia deſtituentur: nudabuntur urbes præſidio, cathedræ doctoribus, tribunalia judicibus, cives excident commerciis, omnia affligentur, concutientur, labefactabuntur. Quare optime intellexerunt, quantum reipublicæ momentum in auro ſit, Imperatores, qui Fortunæ aureæ ſimulacrum in larariis ſuis coluerunt. Ut enim Fortuna aurea fabri opus fuit, ita aurum Fortunæ faber eſt, & privatæ & publicæ, nec ſine illo quicquam in republica expediri poteſt. Aurum eſt, quod ipſis Imperatoribus imperat, quod terrarum dominis dominatur, rectores regit, duces ducit, leges rogat & abrogat, jura ponit, fœdera jungit, animos componit & disjungit. Quæ quoties ego attentius conſidero, toties Homerica illa fabula animo obverſatur, qua ille Deos Deasque omnes, una aurea catena inter cœlum terramque ſuſpenſos, nobis depingit. Ad tribunalia ventum eſt, illud cogitemus, poma eſſe aurea, quæ Eris, litigantium Dea, ſpargit, raro litigantium, plerumque judicum & cauſidicorum, bono, qui ex his pomis undique vel detergent quid, vel abradent, vel exterebrabunt, vel tota, ſi posſint, abſument. Ipſa quoque, quæ illis præſidet, Aſtræa vel ideo bilancem venientibus offert, ut aurum illi imponant, ad cujus gravitatem illa cauſarum pondera examinentur. Cæcam eſſe credo, quod, ut in veteri verbo eſt, auri ſplendor ſtrabones vel cæcos facit. Gladio vero illo pro auro ſuo tanquam pro aris & focis pugnat. His nunc moribus plerumque in republica vivi, his artibus omnia dirigi, quis adeo

ſtupidus eſt, qui ignoret? Nam, qui e Platonis republica nunc æſtimarit homines, aut ex ejus ingenio refingi velit, ut imminutæ mentis homo rideretur. Quam enim bellum, quam lepidum hoc eſt, cum Plato, homo minime quidem malus, ſed parum catus & ſapiens, Magiſtratos ſuos omni auro & argento vult eſſe vacuos, atque adeo ab illorum attactu, ne contagione aliqua videlicet inficiantur, ſibi cavere jubet? Et, quod magis ridiculum eſt, ne ex auro quidem & argento bibere, non tecto recipere, permittit. Quid ergo fiet miſeris illis Ephoris? An illi, cum aliis jus dicunt, ipſi eſurient? Nimirum poma illis e Tantali hortis apponit. Ait, auro eſſe debere contentos, quod a Diis animis ipſorum infuſum eſt, ne corruptibili illo auro & argento polluantur.

DI te, Plato magne, Deæque
Bellum ob conſilium donent tonſore;

vel, ſi mavis, ſolſtitio, ut copioſius animo tuo aurum infundatur. Nam quod tu nobis aurum narras? illud ſcilicet, quo nemo unctiores caules habuit, nemo focos fulgidiores vidit: illud ſcilicet, quo Stoicorum ſchola ſuperbit, qui ſolos ſe ſapientes, reges, nobiles, divites, eſſe gloriantur, etiam cum

fundo nummus ſuſpirat in imo.

Ad hanc Platonicam rempublicam relegandus omnino eſſet, ſi nunc viveret, plenus ille ruris Curius, qui raparum prandia Samnitum auro præferre veritus non eſt, quod tamen vel ab ipſis Regibus propemodum adoratur; ut illic in Idearum regno auro Platonico paſcatur, id eſt, ferias eſuriales celebret, & perpetuo raparum deſiderio torqueatur. Nam cum vel pueri, quid æra lupinis diſtent, norint; illum, quid aurum rapis præſtet, omnino ignoraſſe dicent. Sed hos homines triſti ſuæ ſapientiæ relinquamus. Vos vero, o Auditores, ſi ſapitis, felices vocabitis, quos aureo ramo ſuo fatidica illa Sibylla beavit. Aureus ille ramus eſt, quo inferorum portas perrumpimus, quo cœlos adimus, quo per honorum ſubſellia circumducimur, quo animos nobis in amoribus conciliamus, quo familiarum fata firmamus, quo fortunas noſtras certa in ſede collocamus: nam, ut tota reſpublica, ita ſingulorum domus, auro fulciuntur. Uxores

vobis jungetis? primæ hic auri partes ſunt, primæ in procis, primæ in ſponſis, primæ in maritis. Primum amoris condimentum aurum eſt: primum primæ noctis, raptæ virginitatis (niſi alius raptor anteceſſerit) præmium aurum eſt. Junonem, ſive Pronubam, ſive Cinxiam, ſive Nixiam colatis, Monetæ quoque nomine appellari mementote: quam ne iratam habeatis, omni vobis ſtudio laborandum eſt. Uſque adeo falſus eſt Vates, cum dixit: *Sparge marite nuces;* aurum dicere debuiſſet. Non fruſtra Cupidinis tela aurea finxere Poetæ. Viſebatur apud Theſpienſes Amoris ſimulacrum, cujus alæ auro illitæ fuerunt, ut totum operis artificium illo auro obſcuratum fuiſſe Julianus in oratione ſua ſecunda queratur. Sed ad amoris naturam ſagaciſſimus ille artifex alluſit, cujus nullæ eſſent alæ, niſi ab auro quaſi acuerentur. Nam etſi per ſe tardigradum ac teſtudineum aurum eſt, mirabili tamen virtute, ut negotiis omnibus, ita amori, alas ſuſpendit, ut, quo irrepere vix auſis, aquilino volatu expanſisque alis involes, omnibusque ventis ſecundis, omnibus velis & remis feraris. Hæc figurato a me ſermone dici vos opinamini; neque ego inficias ivero. Quid vero dicetis, ſi reapſe illam auro vim ineſſe probavero, ut & ſe aliaque ſibi addita quaſi quibusdam alis extollat? Novam ſcilicet volandi artem, per tot ſecula fruſtra tentatam, novo & inaudito auri magiſterio docebimini, ut jam vobis non humi rependum ſit amplius, ſed ſublimi ferire ſidera vertice novi Bellerophontes queatis. Quæ tu nobis ſomnia, quæ portenta narras, dicetis? Sed quæſo vos obteſtorque, Auditores, ut ad illa, quæ e Jovis diphthera myſteria nonnulli deſcripſere, animum advertatis. Aurum in cœleſtem ac igni ſolari æmulam naturam ſummo artificio redactum ea pollere virtute ajunt, ut perpetuo motu agatur, corporaque ſibi annexa pro ponderis ratione moveat atque impellat. Atque ut eo minus in dubium arcana illa ineffabilia vocetis, ea vobis in memoriam revocate, quæ de Abaridis Philoſophi Scythæ ſagitta aurea memoriæ prodita accepiſtis. Hanc ille ab Apolline, vel, ut alii malunt, a Pythagora accepit, ea virtute præditam, ut cum ipſe ſagittam jacularetur, ille quaſi ſagittæ ſuæ appendix, qua illa præiret, ferretur, omnesque quos vellet populos ales viator adiret. Quam ob cauſam αἰθροβάτης

ipſe dictus eſt, & iis, quas peragravit, regionibus multa oracula fudit, variaque, quæ illis evenerunt, prædixit. Hæc vero ſagitta, ſi Hierophantis quibusdam credere fas eſt, eo ipſo tempore, quo petaſatus ille & alatus Mercurius arctiſſime Soli junctus fuit, Sagittario ortum ſtringente, & Pegaſo culmen tenente, in Vulcania officina fabricata fuit. Per me quidem cuivis ex ingenio ſuo narratis vel demere vel addere fidem licebit; neque enim cum quoquam ideo in arenam deſcendam ; id tamen credatis velim, multos vel hodie eſſe Equites tales auratos, qui orbem terrarum omniaque regna aureis ſagittis circumvolitant, quibus omnia adyta perrumpunt, omnes ſcopos feriunt, omnia caſtella expugnant, cum nihil omnino ſit, quod non ſagittis aureis ſuccumbat. Quis ergo Cupidini, Deorum potentiſſimo, aureas alas recte additas, ut in Theſpienſi illo ſimulacro, negaverit? quem vel ipſum ſagittis aureis mortalium expugnare pectora Poetæ prodiderunt. Nullum inexpugnabile munimentum fore judicabat Philippus, quo aſinus auro onuſtus poſſit penetrare: quæ non Veneris caſtella expugnent aſini, toti, quanti quanti ſunt, aurei? Si pecora vobis tondenda ſunt, illas Ægonis oves, quæ vix oſſibus hærent, mittite, ſed, ut aureas Phryxi oves tondeatis, videte: aut, ſi in capras incideritis, in illas ut incidatis videte, quæ aureo illo Amaltheæ cornu inſignes ſunt, unde, tanquam inexhauſto quodam penore, omne frugum bonorumque genus affatim atque ubertim ſuppullulet. Nam ut cornuum illud ſuſpicioſum nomen vos viros conſtantes ac fortes minimeque ſuperſtitioſos terreat, ne quidem ſuſpicabor. Vitam vero jucundiſſimam ac omni voluptatum genere affluentem transigetis, ubi ſemel vos ille fortunæ aureæ rivus inauraverit, albæ ſcilicet gallinæ, quæ ova aurea pariat, non filios, ſed maritos. Mature quoque reti aureo plusquam Neroniano piſcari diſcetis, probe ad artem chrematiſticam inſtructi; illam præcipue, quæ in fœnore aurum collocat, ut

nummorum nummos, & qui naſcuntur ab illis,

fœcundo vobis puerperio edat. Quanquam non deſint, qui & ipſos piſcatores ſuos aureos in naſſam auream trahant: a quibus tanquam a contagioſis hominibus vobis cavendum erit. Mille præterea diteſcendi artes ſunt, quas ceu digitos unguesque noſſe

intereſt. Earum non paucas, præſertim in teſtamentis captandis, Tireſiæ umbra apud Horatium Ulyſſem docuit in libri ſecundi ſatyra quinta, digna profecto, quæ tota auro ſcribatur, quamque auri amatores legant relegantque ſæpius, totamque omnino perdiſcant & exhauriant. Illud certe celeuſma multorum auribus inſonat:

Rem facias, rem,
Si poſſis, recte; ſi non, quocunque modo rem.

Hanc auream ſententiam uncialibus illi literis, non tabulis ſed mentibus inſcriptam circumferunt: hæc noctes diesque illis obverſatur. Congerite ergo, quantum poteſtis, aurum: non intercedo, ſi recte: quin potius hortor & impello, omnem movete lapidem, ut nummos aureos in vitæ uſum ſeponatis: qui tota oratione mea nihil aliud ago, quam ut excitem dormientes, incitem currentes; ſi qui ſunt, qui hoc in negotio dormiunt, nec potius, audito auri nomine talaria quærentes, vel Dædaleo remigio, vel Jovis quadrigis, omni accipitre Pegaſoque velociores, ad auream hanc metam contendunt. Sed unum eſt, a quo vos omni dehortari ſtudio velim, quod

repetens iterumque iterumque monebo:

ne in illum, qui huic aurum corradendi ſtudio comitari ſolet, morbum incidatis, quem χρυσιασμὸν Græci, *auruginem* Latini & *morbum regium*, in aurei, ut puto, coloris honorem appellant: qui cum in corpus incidit, ita illud inficit, ut tota facies omniaque membra auro illita eſſe videantur, & frequenti auri intuitu (quo & ipſo auri vis firmatur) curari ſolet; ſed in animum admiſſus, in χρυσομανίαν cum maximo ſalutis noſtræ periculo degenerat.

Dii talem terris avertite peſtem!

Aurum comportat, qui illo morbo correptus eſt, per varias artes, licitas, illicitas,

ungue trahit, quodcunque poteſt, atque addit acervo,

perpetua ejus fame vel potius βουλιμίᾳ laborans. Non, ut ſibi bene ſit aut aliis: non, ut cuticulam curet: non, ut in magnificentiæ liberalitatisque inſtrumenta convertat; ſed ut ſolo auri adſpectu paſcatur, & ad hoc metallum damnatus, trabalibus quaſi

clavis affixus ſedeat, atque adeo totus illi incumbat. Ideoque animo inter perpetuam cupidinem & metum ſuſpenſo,

congeſtis undique ſaccis
Indormit inhians, & tanquam parcere ſacris
Cogitur, aut pictis tanquam gaudere tabellis;
Exanimisque metu vigilat noctesque diesque,
Formidatque malos fures, incendia, ſervos,
Ne ſe compilent fugientes.

Libenter enim recito illa Horatiana,* tum quod elegantiſſima ſint, tum quod aliqua huic malo medicina e lepidiſſimis ejus Satyris peti poſſit. Quam miſere cum re ſacra, quam miſere cum re publica agitur, ſi vel homines ſacri ordinis, vel reipublicæ adminiſtros, furor ille invaſerit: a quorum ingenio nullum unquam flagitium aberit, nemini fidorum, cum in ſe ipſos ſint injurii. Domi genium defraudabunt, foris populum; atrum panem ex heſterno jure ſtomacho latranti objicient,

Vel cum farrata fumoſum ſinciput olla;
Durum olus, aut fatuas, fabrorum prandia, betas:

aut omnes illas artes exercebunt, quas venerabilis illa Societas, quæ a ſubula nomen habet, (*la famoſiſſima Compagnia della Leſina*) mirabili ſolertia extudit, ac veluti leges candidatis ſuis (ſordidatis debebam dicere, quia ſordium diſciplinam profitentur) præſcripſit. Qua in diſciplina ita profecerunt nonnulli, ut inſigni acceſſione augere iſta ampliſſimorum Patrum iſtius Societatis ſenatusconſulta & τεχνήματα poſſint, vel ipſos Eucliones novas auri cumulandi artes docturi. Quanquam plerumque fieri ſolet, ut, quod hac ratione corraſerint aurum, Toloſano illi auro ſimile fiat, & ad alios, qui horum hominum inſania fruuntur, poſſeſſores perveniat. Vidi aliquando talium hominum ingenium lepida imagine in vicinæ Civitatis curia depictum. Inter alia vitia avaritia ſub Euclionis tenaciſſimi ſenis habitu delineabatur. Nummos ille aureos, qua fieri poterat, rapacitate, uncis manibus, conſtipare in loculos capaciſſimos videbatur: qui tamen omnes pertuſo eorum fundo non advertenti excidebant. Cujus

* e Lib. I. ſat. I. verſ. 70.

picturæ adſpectu ita animus meus delectabatur, ut in hos verſiculos, quos vobis recitare non gravabor, ſubito prorumperet:

Non abes hinc technis armatus & ore protervo,
Euclio, cui nulla eſt frons, neque ſancta fides.
In nummos hiat unca manus: nam colligit aurum
Fœnore, perfidia, litibus, arte, dolis.
Tu, quanquam populus te ſibilat, ut tibi plaudis!
Cum male congeſtas arca flagellat opes.
Sed fœdum eſt, digito monſtrari & dicier: Hic eſt,
Juris hic humani eſt inſtitor atque ſacri.
Sæpeque ringentem loculis quæ mergitur iſtis
Poſtico fugiens præda fefellit herum.
Non ſibi grata legunt Hyblææ mella volucres,
Non, Harpyia ſibi quod rapit, usque rapit.
Non dape furtiva gaudebit corvus: ab eſca,
Quam petis, ipſe malum tu tibi, Turde, cacas.

Non male pecuniam ſerpenti comparat ingenioſiſſimus Vates, quæ ſplendida imagine ſerpentis inſtar fallens, poſtquam crumenæ aut manuum calore incaluit, virus in animos hominum effundat. Cujus ſententiam ut confirmem, aurum ipſum ſerpentem eſſe dico, ex argento ſcilicet vivo, omnium metallorum matre, natum. Ille ipſe Mercurius, ut ſerpentum inſignibus delectatur, ita ſerpens ipſe eſt, qui terræ pulverem vorat, quo in aurum commutatur. Ejus contactu ſublimes hominum animi ita dejiciuntur, ut in ſerpentes degenerent, humique repere incipiant. Jam vero, ut in veteri Græcorum proverbio eſt: ὄφις ἂν μὴ φάγῃ ὄφιν, μὴ γεννήσεται δράκων. *Serpens niſi devoret ſerpentem, nunquam erit draco.* Quot ergo ſerpentes ex illo genere deglutiendos creditis, ut quis draco fiat, qui theſauris ſuis incubare poſſit, & ſerpentis Epidaurii inſtar eos perpetuo cuſtodiat & obſervet? Nam, quod cervæ ſolent, illos e cavernis ſuis ſerpentes aureos, ubi ubi illi deliteſcant, dulci eorum affl[illegible]ti odore, emunctæ ſcilicet naris homines, rapaci illo ſpiritu attractos devorabunt. Nemo tamen hæc a nobis in auri contumeliam dicta exiſtimet, ſed in homines ineptos, bono auro male utentes. Nam vel ex ipſo auri abuſu ſumma illa dignitas & potentia auri elucet, quæ tanta eſt, ut ſolo fulgore animos hominum

faſcinet, ſibique totos ſubjiciat, & a deſperatiſſimis morbis ad ſanitatem priſtinam, ac ab ipſo orci limine quaſi in vitam reducat. Vidi ex illorum, quos modo nominavi, hominum genere aliquem periculoſo morbo pene enectum, quem floſculi illi ex Heſperidum hortis, quos roſas nobiles vocare ſolemus, cum ipſi oſtenderentur, mirifice refocillabant, ut animam illam nudulam, vagulam, blandulam, jam in procinctu ſtantem & fugituram, in vitam revocarent. Non ignotam credo vobis eſſe hiſtoriolam, quam Venuſinus ille vates * nobis memoriæ prodidit. Affluebat auro & argento Opimius, qui tamen

Vejentanum feſtis potare diebus
Campana ſolitus trulla, vappamque profeſtis.
Quondam hic lethargo grandi eſt oppreſſus, ut heres
Jam circum loculos & claves lætus ovansque
Curreret. Hunc medicus multum celer atque fidelis
Excitat hoc pacto: menſam poni jubet, atque
Effundi ſaccos nummorum, accedere plures
Ad numerandum: hominem ſic erigit: addit & illud:
Ni tua cuſtodis, avidus jam hæc auferet heres.

Agnoſcite jam mirabilem auri efficaciam, quæ omnium herbarum, verborum, lapidum, virtutes ſupergrediatur. Quid fit? Exilit bonus ille Opimius profundo illo ſomno, velut fulmine aut tonitru excitatus, vigileſque in omnes partes oculos circumferens: *Men'*, inquit, *vivo?* corvos ſic deluſurus hiantes, heredes ſcilicet ſuos, qui jam ſpe bolum hunc devoraverant; niſi ſtultus, particulæ alicujus de auro amittendæ metu remedia negligens, vitam volens projeciſſet. Cum enim medicus illum compellaret:

Deficient inopem venæ te, ni cibus atque
Ingens accedat ſtomacho fultura ruenti:
Quid ceſſas? agedum! ſume hoc ptiſanarium orizæ;

ille ſtatim trepidus quærens:

Quanti emtæ? parvo. Quanti ergo? octo aſſibus;

hanc tandem in ſe decretoriam ſententiam pronunciat:

Eheu!
Quid refert, morbo, an furtis, pereamne rapinis?

atque ita cum auri ſuaviſſimo nomine in tenues auras ſpiritus ejus

* *Lib. II. ſat. 3. verſ. 142.*

discessit, post fata draconis alicujus corpus ingressurus, quo perpetuam thesauro suo custodiam præstet. Huic historiæ adeo similem, ut nec ovum ovo similius esse possit, Janus Nicius Erythræus * consignavit, ubi Hispani alicujus vitam & mores sub *Euclionis Jureconsulti* nomine vivis coloribus depingit; nisi quod in feliciorem catastrophen fabula exiverit. Injuriam facere elegantissimi autoris manibus viderer, si nitidissima ejus verba meis, χρύσεα χαλκείων, commutarem. Quare totam illam, ut calamo ejus expressa est, recitabo: *Hispanus ille* (quem *Euclionem Jurisconsultum* vocat) *juvenis Romam se contulerat ut ibi negotiaretur; hoc est, ut ex labore studioque, quod ad res aliorum conferret, rem suam strenue augeret. Itaque, ut mos est eorum hominum, statim clerici vestem & ornatum accepit, cœpitque nonnullorum suæ nationis commissa sibi negotia studiose diligenterque peragere: verum, ex mercede, quam consequebatur, vix tantulum decerpebat, quod esset ad vitam parce ac duriter agendam satis; sed quantum necessitatibus naturæ detrahebat, tantundem nummorum acervo, quem cumulare instituerat, addebat. Qui acervus cum jam satis ex sententia excrevisset, statuit, advenisse tempus, quo liberalius sumtui genioque esset indulgendum. Itaque famuli unius famulæque operas conduxit, & largius mensas cœpit instruere; ita tamen, ut singulis diebus non amplius quam quinis obolis carnes, & binis olera ac poma, in cœnas ac prandia coëmenda mandaret. At cum sæpe in potentiorum ædes se conferret, ut negotiis sibi commissis operam daret, furtim, & tanquam per cuniculos, ejus in animum irrepsit ambitio; quod videret, iis præ cæteris honorem haberi, qui caudam traherent, quos vulgus Antistites vocat; statuit, parsimoniæ, cui tanquam uxori, quo nullum est arctius vinculum, hærebat, nuncium remittere eamque suas sibi res habere jubere, ac novas cum ambitione affinitates societatesque contrahere. Itaque dedit operam, ut ad eorum numerum adscriberetur, quos aula Referendarios appellat, quique, nisi simul superioris alterius ordinis munere fungantur, nigra tantum veste utuntur. Atque ut eum, quem inscenderat, honoris gradum pro dignitate tueretur, rhedam equosque coëmit, & circumpedes quatuor, qui se sectarentur, mercede conduxit, ac varia veste ornavit. Usque illi sumtus visi sunt Euclioni neutiquam graves, donec, amicorum salutationibus & adulantium gratulationibus inflatus, intumuit. At postquam*

* *Pinacotheca tertia num. XXIIX, p. 115.*

favor ille, tanquam flatus, hominem defecit, quo elatus in altum fuerat; continuo, quasi de cœlo delapsus, decidit, tanquam in lutum, in memoriam sordium antiquarum, in quibus olim totis vestigiis hærebat. Itaque in otio, quo sua eum ambitio perduxisset, cum animo reputans cogitansque, jam sibi hordeum, fœnum, avenam, qua equos aleret, emendam, circumpedibus quatuor mercedem, cibum, vestemque præbendam, curandum ut equi unguibus ferro subactum haberent solum, laxiores ædes conducendas, sumtuosius mensam instruendam, aliaque ejusmodi, quæ omnibus fere horis crumenæ animam interciperent; hæc igitur sedulo in animo versans, ea molestia affectus est, ut ex ægritudine in morbum inciderit. Advocatur medicus: accurrit. At ille, qui naturam & consuetudinem hominis nosset, cui medicinam adhibere debebat, continuo, quo morbo laboraret, intellexit: atque, Præsul, inquit, reverendissime, gravis hic est morbus, ut video, qui te invasit; nec longius abes a periculo: quamobrem magnopere tibi laborandum est, ex eo ut convalescas. Ita est, ut loqueris, ait ægrotus: fer igitur opem: equidem angor, crucior, differor doloribus, partem mihi viscerum abripi sentio. Medicus, qui ex pulsu, carere eum febri, non ignorabat, risum tenere vix poterat, atque: Bono, inquit, animo es: jam reperisse me arbitror, quod bonam hujus morbi partem a te dejiciat: missos fac duos ex iis famulis, quos circa te habes: postridie revertar, ut videam, ecquid præsidii fuerit in hoc pharmaco, quod tibi propino. Ille, cui nihil tam erat cordi quam sanitas, non procrastinat, sed statim, ex medici præscripto, duorum hominum sumtu, hoc est, non minima se ægritudinis illius parte, levat. Revertitur medicus; rogat, ut valeat? ut medicamentum illud eum juverit, quod jusserit sumere? Bene, respondet Euclio, sed non tamen se usquequaque ex sententia valere. Vin' tu, inquit medicus, huic stulto auscultare, neque medico amplius egere? Loquere, ait ille; audio lubens; nam nihil est, quod magis misere cupiam. Igitur, subdit medicus, reliquos duos famulos domo, quantum potes, abige, & mutare coloniam jube: tum auctione facta, equos, rhedam & rhedarium quoque ei, qui licitetur, addicito: atque ad veterem vivendi rationem, multo hac salubriorem, quasi postliminio revertere. At Euclio: O medicum singularem! exclamat, neque jam cum Hippocrate & Galeno comparandum, sed Æsculapio etiam ipsi & Apollini anteferendum! ut ad

intima ejus morbi penetralia se intulit! ut rationem, qua illi occurri possit, invenit! Vix biduum intercessit ab hoc sermone, quem cum medico habuit, cum rheda equisque divenditis, & rhedario ac circumpedibus, qui tantum illi morbi creaverant, in malam rem jussis abire, domum vacuam fecit, seque in perpetuum omni molestia dissolvit; atque octo illos annos, quibus deinceps vixit, ita sano fuit corpore, ut sua causa nullus medicus, vel ramento saltem plumbeo, factus sit ditior. Videtis, Auditores, quanta auri potentia sit in animis subjugandis; nam si viles & serviles illi sunt, despotice illis imperat, ut vel in perpetuum carcerem serva illa pecora compingat: si voluptatibus ducuntur, magis effeminatos reddit, illamque Circes magiam æmulatur, quæ in asinos, porcos, canes, non ficta, sed vera *μεταμορφώσει* transmutat: ubi in regales animos incidit, regiæ fortunæ participes reddit, seque ipsis atque arbitrio eorum totum permittit. Ite nunc divitiarum contemtores, ite auri mastiges, & præfricta ista fronte auri summam potentiam negate, quod ad sanitatem sæpe reducit homines, quod, ipsis sui stultis possessoribus sapientius, stultitiam illorum sæpe redarguit, cum vel modestiam & temperantiam animis ingenerat, vel pœnis corrigit, vel se ipsum abusibus hominum subducit. Ite nunc, qui figuris imaginibusque nullam esse efficaciam contenditis! nam plus illæ Imperatorum, Regum, Principum, imagines auro impressæ in animis hominum omnibus in negotiis operantur, quam ipsi illi Principes vivi, armati, loricati, galeati, cataphracti, omni sua vi omnibusque machinis effecturi sint. Hæc sunt illa sigilla magica, quæ amorem suadent, terrorem incutiunt, amicos alliciunt, hostes avertunt, sua rebuspublicis Palladia præstant. Nolo per omnes hominum ordines orationem circumducere, quod magna eloquentiæ ubertate fecit Majoragius: saltem pro nostri ordinis hominibus pauca loquar, quos ab auro facile superari posse ait Majoragius, proposito eam in rem Alciati exemplo, qui eo vela det, quocunque auri flatus spiraverit. Itane vero, Majoragi, tua nunc ipse vineta cædes? Nam quod de Alciato dicis, ad omnes non pertinet: & tu quidem parcius ista viris objicienda memineris, quorum latera ille Astrææ gladius defendit, nec deerit illis, quo causæ suæ patrocinentur. De cæteris ridiculum profecto est, auro superandos, quibus nemo catapultas &

arietes aureos admoturus ſit, & qui in felicitatis parte reputare poſſint, quod nulla, etiamſi maxime velint, auri per malas artes congerendi ſibi occaſio ſit. Quare & de me ipſo omnia honeſta polliceor, & pro omnibus, quos ſubſellia illa occupare videtis, ſponſorem me interpono, qui, quantum ex vultibus illorum auguror, facile me indemnem præſtabunt. Illud tamen hic diſſimulare nequeo, ſi viveret nunc Majoragius,

noſtrum fato delatus in ævum,

novos illum mangones & auri aucupes etiam in Muſarum regno deprehenſurum. Eſt enim Sophiſtarum genus, qui cum Græculis eſurientibus omnia ſe ſcire jactant, in cœlum ipſum, ſi aurum oſtenderis, ituri. Hi omnes diſciplinas & artes, quantum illarum eſt, quas vel nunquam vel male didicerunt, ubi a regia via prius juvenes abduxerint, ἐκ Διὸς δέλτων ſe tradituros pollicentur, ut brevisſimo tempore, tanquam aurea Abaridos ſagitta, per amplisſima ſcientiarum ſpatia circumducantur. In temporis enim compendio omne lucroſæ artis præſidium eſt, ut breviore circuitu meſſes illæ aureæ in orbem redeant. Sed longe illis ſtultiores juvenes ad obvolutum eſca hamum certatim accurrunt, & ab his Pantomimis decipi auroque ſuo emungi cupiunt, vel novo poſtea auro artem dediſcendi redemturi, vel ſera ac inutili pœnitentia præcipitem ſtultitiam luituri, aut, ſi iſtis ſcopulis adhæſerint, novo poſtea ignorantiæ præſidio rempublicam beaturi. Verum hos cum magiſtris diſcipulos ſibi ſapere, vel, ut rectius dicam, delirare & libenter miſeros eſſe, jubeamus. Cæterum ab omni ævo duum generum homines eruditi fuere, quorum aliqui omnem ſuam, ſi quam habent, ſapientiam in quæſtum convertunt, inſtitoribus in republica literaria non diſſimiles, qui vel foro vel aliis hominum neceſſitatibus operas ſuas addicunt. Plerique eorum intra illos carceres, quos rei familiaris amplificandæ & auri congerendi induſtria illis præſcribit, ſubſiſtunt, neque mundi intelligibilis curas ad ſe pertinere arbitrantur. Sunt alii, qui vel tenui vel mediocri ſtipendio, cui tamen multi etiam invideant, conducti, bonæ doctæque mentis ornamenta unice ſectantur; iis teneros juvenum animos imbuunt, vel aliquid, quod ad poſteros duret, cum valetudinis reique familiaris detrimento commentantur. Quantillum eſt, ſi cum

cæterorum talentis contuleris, quod illi lucrantur, quibus liberi sæpe in spem esuritionis educandi sunt. Fuere illa secula, cum oratoribus talenta in mercedem constituerentur; cum statuæ e solido auro ponerentur Gorgiæ Leontino; cum viginti talentis orationem unam venderet Isocrates; cum Sannazario pro sex versiculis sexies mille aurei darentur. Nunc miseri poetæ & oratores, etsi toti aurei sint, aureaque carmina scribant, non nisi aurum Platonicum & poeticum pro præmio reportant: quod nescio quomodo volaticum est, neque manibus palpatur, neque loculos, cum ne oculis quidem appareat, implere potest. Quanquam & sæpe plumbeos, vel potius luteos, versiculos nummis aureis a magnatibus honoratos viderim, qnibus Catullus illud suum:

O seclum insipiens & infícetum!

merito acclamaret. Adeo omnis illa Poetarum fortuna non aurea, sed vel plumbea, vel vitrea est, quæ vel pedibus conculcetur, vel inani fragilique splendore refulgens aureos illos Phœbi radios, ne in aurum densius constipentur, vel transmittat, vel reflectat. Vivebat superiori seculo, cum literæ primum e longo illo veterno excitarentur, ab orco quasi in vitam revocatæ, Franciscus Philelphus, vir doctus, non exiguam e literis elegantioribus famam consecutus, ut & Equitis aurati & Poetæ laureati titulos reportarit, non Martius tantum, sed & Pegasius Apollinis eques; quem equestribus titulis ornari, summum hodie scelus esset & immanis injuria. Sed bono illi Equiti tota pedestris fortuna fuit, & quæ præterea misere claudicaret. Adeo enim auratus ille omni auro caruit, ut post obitum, nisi omni illa tenui supellectile culinaria prius vendita, non esset, quo terra conderetur. Quare ex isto celebratissimorum vatum numero suavissimus ille Joannes Secundus in illa Pecuniæ regia, quam aliquando in somniis vidit, graphiceque descripsit, Poeta ipse præstantissimus, unum tantum alterumque Vatem in isto comitatu vidit, sed qui, ut ait,

longe prius abjecere Poetæ
Sqvalentem vafri faciem, crinesque tiara
Laurigeros vel Puniceo texere galero,
Mentitaque Deum taciti sub imagine fallunt.

Nihil ergo reliquum est, quam ut cum ipso in justissimas has querelas erumpamus:

O Vatum gens infelix, frustraque profani
Contemtrix populi, frustra nutrita sub antris
Pieriis, frustra choreis admissa Dearum,
Lucorum roseis in vallibus antiquorum;
Si vobis infesta manet Dea maxima, cujus
Concussus sceptro terræ termit orbis, & omnis
Regia turbatæ mugit procul Amphitrites.

Fugit nescio quomodo aurum philosophorum & poetarum consortium; amplexibus se illorum subtrahit, quibus tamen nemo innocentius aurum tractat; fugit illud migratque

illuc, unde negant redire quicquam,

scilicet in Euclionum arcas, in æruscatorum, in piratarum & nundinatorum forensium loculos. Nunc quoque ipso illo momento dulcissima illa AURI IMAGO, quæ tota hac oratione oculis animoque obversabatur, sive illam Majoragii mihi manes immiserint, sive alicunde e civitate Solis ad nos advolarit,

Prensantem nequicquam umbras & multa volentem
Dicere deseruit, tenuesque recessit in auras,
Par levibus ventis volucrique simillima vento.

Quandoquidem ergo omnes illi dicentis spiritus obtorpuere, quid nunc restat, quam ut omnem hunc de auri laudibus sermonem abrumpam? Quod faciam, si prius vos, Patres Civesque Academici, mea, quæ ad exitum tendit, oratione compellavero. Vos quidem, Patres conscripti, eo loco non estis, ut montes aureos vel talenta cumulare queatis; sed mediocri fortuna contenti, sapientiam, qua divinam, qua humanam, quæ omni auro potior est, profitemini. Hujus si mercedem dignam exspectatis, fallimini: nam illa inæstimabilis est; si laboris vestri solatium, habetis Principis optimi liberalitate, quo vitæ necessitates sustentetis. Et fuerint forte nonnulli, qui, si sibi regnum daretur, vos illo, quod mentibus vestris insitum est, auro cum Platone contentos esse jusserint; hos sibi sapere, sibi rapere permittite, de illorum vel aurugine vel ærugine securi. Sint multi, statuæ illi apud Danielem non absimiles, qui cœlo capita alta & aurea ferentes, æratum pectus habeant, ferreos pedes, quibus omnia, luto voluptatum immersi, conculcent. Sint sæpe plumbei homines, plumbeis meritis, qui auro, qui beneficiis obruantur. Vos

in virtute vestra, in recte factorum conscientia, & in incorrupto orbis eruditi & posterorum judicio confidite, qui bene meritis præmia, mortuis immortalitatem non denegabunt. Vos vero, ô Juvenes, quorum animi in illa Promethei officina nunc primum excoquuntur, videte, ne lingua tantum aurei sitis,

introrsum turpes, speciosi pelle decora;

sed quomodo animos, quomodo mores aureos habeatis, discite, ut perfectam illam elementorum contemperationem, quam in auro prædicant Philosophi, exprimatis, ut nihil in vobis subæratum sit, ut denique totos vos aureos exhibeatis. Varia enim ingeniorum natura & indoles est: sunt ærea, ferrea, plumbea, sunt denique vitrea, quæ non nisi splendore & tinnitu, id est, inani fama & loquacitate levibus ingeniis æstimantur. Vos vero, ut ad auri naturam accedatis, operam date; cujus vel ipsum Germanicum nomen vobis ad virtutis viam facem accendit. Ex illo si una absit liquida litera, bonitatem vobis illud, imo ipsum DEI nomen spectandum exhibet. Liquida vero litera, voci huic immersa, charitatem illam in vobis excitabit, qua aurum hoc in egenos diffluat, ut & coram hominibus lux illa aurea luceat, atque adeo ipsi Deo ad sacrificium præbeatur. Ipsa quoque auri natura & indoles aurem vobis pervellit: cujus cum exigua pars in amplissima spatia distenditur, vos, ut virtus vestra se totam ad alienas utilitates porrigat & explicet, admonere videtur. Quare, ex sanctissimi Salvatoris præcepto, vel cum injusto Mammone amicitia vobis contrahenda est, ut piorum hominum necessitates vestrarum opum ubertate fulciantur. Quod nisi feceritis, vereor, ne in illum locum perveniatis, ubi auro illo potabili, quo crassus a Parthis exceptus fuit, excipiamini. Quod si divini præcepti nostræque doctrinæ memores aliquam etiam auri partem in Dei gloriam erogabitis, in miseros fratres derivabitis; cœlestis illa Civitas, quæ tota auro strata, aureis mœnibus cincta, ædibus aureis exstructa, vos, hic in terris justos auri possessores, illic perpetuos aureæ sedis inquilinos exspectabit.

FINIS

37

M. ANTONII MAIORAGII

PHILOCHRYSUS

SIVE

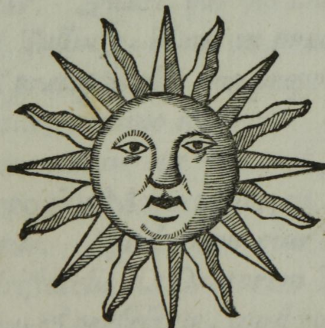
DE LAUDIBUS AURI

ORATIO

Qua omnis generis hominum, præcipue Ecclesiasticorum, vitia salse traducuntur.

Inter ἀνέκδοτα Autoris Mediolani reperta, & Ultrajecti ANNO cIɔ Iɔc LXVI primum edita, nunc recusa, cum Præfatione

DANIELIS GEORGII MORHOFII.

KILONII HOLSATORUM

ANNO M DC XC.

SUIS IN ELOQUENTIA AUDITORIBUS

S. P. D.

DANIEL GEORGIUS MORHOFIUS.

Quam optimus dicendi magiſter Ariſtoteles enthymematum doctrinam tradidit, eam compendio quodam vobis, Auditores optimi, me propoſuiſſe meminiſtis. Nemo illi in hoc doctrinæ genere præferendus eſt: neque alium ſibi in hac via ducem elegit Tullius, qui omnium ſapientum judicio omne eloquentiæ regnum occupavit. Nam Ariſtotelicum & Iſocrateum aliquid, ſpretis vulgaribus præceptionibus, in Oratore ſuo ſe expresſiſſe ipſe gloriatur. Quare, qui hos Duumviros, Ariſtotelem & Tullium, illum in præceptis, hunc in exemplis & præceptis, ſibi non proponit, næ ille, quid ſit eloquentia, omnino ignorat. Utriusque præcepta commentariis ita ornavit præſtantisſimus vir, M. Antonius Majoragius, *ut nova perfudiſſe luce videatur. Quid enim ejus in libros Rhetoricorum Ariſtotelis, in Oratorem Tullii, commentariis plenius & perfectius, quid politius eſt? Quorum vix memoria hodie in Rhetorum ſcholis ſu-*

pereſt, non fontes hos nitidisſimos, ſed putidas novorum hominum lacunas, conſectantium. Erat vero Majoragius acerrimo vir & divino ingenio, non ad docendum tantum comparatus, ſed & in dicendo ita promtus, ut ſuæ ætatis oratores præcipue τῷ ἐνθυμηματικῷ ſuperaret. Extant præclara ingenii ejus monumenta, & in brevi iſto vitæ ſpatio (nam quadrageſimum ætatis annum vix implevit) adeo numeroſa, ut ipſum annorum numerum excedant, ſi in lucem edantur, quæ in doctorum Virorum bibliothecis deliteſcunt. Pauca enim illa, quæ typis divulgata ſunt, præter orationes nemini incognitas, vix ab oblivione vindicantur. Sed & orationibus ipſis deſunt nonnullæ, certo, ut autumo, conſilio omiſſæ. In his eſt aurea plane de laudibus Auri *oratio, quæ* Philochryſus *ab ipſo inſcribitur, adeo lepida, adeo ſalſa, ut nihil elegantius, nihil in hominum mores acrius, ſcribi poſſet. Sub auri enim laude ipſos Pontifices, purpuratos Patres, & Religioſorum ordines, non oblique tantum pungit, ſed & ſtricto gladio aggreditur. Unde facile ſubolet, qua de cauſa vel ab ipſo Autore vel aliis ſuppreſſa ſit; ne videlicet vel in moleſtias ſe conjicerent, vel perniciem capiti ſuo arceſſerent. Hinc factum eſſe exiſtimo, ut Catalogo operum Majoragianorum, qui commentario in libros Rhetorico-*

rum Aristotelis præmittitur, in postrema editione expungeretur hæc oratio, cujus tamen in Catalogo prioris editionis mentio facta fuerat. Eruit illam e schedis Autoris diligentissimus talium deliciarum indagator, ὁ νῦν ἐν ἁγίοις, Marquardus Gudius, *cujus e bibliotheca illa Ultrajecti Anno MDC LXVI prodiit, ista tamen exemplorum paucitate, ut frustra nunc in officinis quærantur. Quoniam vero, ut in veteri verbo est,* δὶς καὶ τρὶς τὰ καλά, *ne miremini aurum, quod inter* τὰ καλὰ *principatum tenet, ejusque laudes, iterum a me produci. Illam ego orationem nostræ, ut puto, ætati nostrisque moribus convenientissimam, vestro, Auditores optimi, nomini inscribo, ut encomiasticæ orationis, in re omnium votis desiderata, insignem hunc typum habeatis: cujus ego artificium lectionibus publicis ostendam. Quod cum facturum me promitto, neminem e vobis fore arbitror, qui non aureis illis promissis excitetur. Quis enim non ad auri nomen aures arrigat Pamphilus? quas non sine causa patentissimas Midæ affinxerunt Poetæ; quod non solum auri tactu manus, adspectu oculi, sed & aures suavi hoc nomine saturentur; aliquid certe auro affine, vel ipso vocis sono, acutioribus Grammaticis habere videantur. Saltem imbre verborum aureo auribus vestris in-*

fluet hæc oratio; cum ipſum aurum, ſimulac in manus deponitur, aut e longinquo oſtenditur, mirifice animis hominum irrepat, & omnium enthymematum fulmina & pondera fulgore ſuo antevertat. Nam ſi gemmæ & metalla quibusdam Naturæ conſultis per ſolam irradiationem vim ſuam in corpora exercere creduntur: cur non eandem auro in expugnandis animis vim ineſſe credamus, ut mirabili illa luce mentes noſtras faſcinet & conſtringat? Multa auro licent, in ſeculo præſertim hoc ferreo, in quo & ferreæ frontes & ærata pectora aureis manibus facile ſuccumbunt. Omnia enim ad ſe ſacro quodam magnetiſmo rapit aurum, ut nulli unci, nulli harpagones fortius trahant, & illa Jovis aurea catena omnis Civitatis ſphæra convolvi videatur. Quare non ſine cauſa in hymnis ſuis ἁπάντων κοίρανον ἀνδρῶν aurum vocavit Orpheus, & divinus ille Plato in animorum fabrica potiorem auro locum tribuit, ut vel ideo ob cognationem radiis auri mentes noſtræ quaſi in occurſum ferantur. Lux enim auro concreta eſſe videtur, quæ per hunc orbem, atque adeo mentes noſtras, radiis diſpergitur. Sunt qui ſolis ipſum corpus, vel ex auro fuſo, vel nobiliore Chemicorum tinctura, conſtare arbitrantur. Qui ſi aliquid e vero vident, ac calor ſolis per orbem terra-

rum ſparſus ad viſcera etiam noſtra penetrat; quis neget jam illius amorem ab ipſa natura inſpirari, & aurum jam non amplius per translationem ſanguinem mortalium, ſed ipſum ſanguinem verum aurum vocandum? cum & ſanguis ab auri colore non multum diſcedat, ſed purpura tincturæ aureæ æmula ipſum aurum antecedat. Non dicam nunc de iis, qui omni auræ ineſſe aurum neſcio quibus argumentis perſuadere laborant, ut jam minime illa in aëre piſcatio inter ſtulta opera referenda ſit, nosque, cum aura veſcimur, ut Poëtæ loqui ſolent, ipſo veſci auro videamur. Sed nos ad Majoragium noſtrum redimus, ne in meſſem ejus auream falces noſtras mittamus, qui jure quodam ſuo aures noſtras oculosque ſibi poſtulat. Nusquam mihi elegantior ille, quam in laude luti & auri viſus eſt. Illa inter editas ejus orationes comparet: hæc a me nunc luci redditur. Ac ſane geminarum rerum laude quodammodo philoſophari mihi viſus eſt noſter, qui univerſam rerum naturam, quatenus miſtioni illa ſubjacet, a primis rudimentis ad extremum ejus complementum complectitur. Nam & a congenere ſibi luto aurum in naturam illam compingitur, ut nos docent, qui arcana hæc profundiore ingenio rimantur. Ille vero non in luto ſuo minus quam in auro aureus eſt.

Quanquam erunt fortasſis, qui auro, utut rudi, gravari, quam luto, utut erudito, conſpergi malint. Sed tamen & hoc lutoſi aurum habet, ut & os multis oblinat, & multorum animis luto ac pice ipſa tenacius adhæreat. Quod ne vobis contingat, etiam hac oratione cavebitur, quæ ſalibus ſuis & aqua quaſi chryſulca facile, quæ adhæſerint, ſordes eluet, & innocentius vobis auri deſiderium inſtillabit. Valete. Dab. e Muſeo meo, ſub finem feriarum Canicularium Anno CIↃ IↃC XC.

M. ANTONII MAJORAGII PHILOCHRYSUS, SIVE DE AURI LAUDIBUS ORATIO.

SI quid unquam, Proceres, in dicendo amplissimum, summaque attentione dignissimum, vobis audiendum esse censuistis, nunc adeste animis & favete linguis, omnemque animi, si quam habetis, molestiam deponite, ut hanc, inauditam quidem antehac & inusitatam, sed ut spero jucundam, orationem meam audientrs, mentes vestras mecum pariter exhilaretis. Non enim aut ex Philosophorum disputationibus res aliquas severas, tetricas, & horridas, quales post diuturnas animi trutinationes pallescentes eructare Stoicos decet, aut ex Jurisconsultorum litigiosis & controversiarum plenis commentariis, somnium aliquod vobis exponendum asserimus; sed ex omnium fere nobilissimorum ac vestri similium hominum opinione ac sententia depromtam orationem, quæ tanta vos oblectatione jucunditateque repleat, ut, quæcunque dixero, plane aurea fuisse judicea tis. Nam quo potissimum alio nomine, quæ mihi de auro dicend, sunt, significantius appellem, profecto non invenio. Jam video Proceres, ex vobis plurimos ad auri nomen erectos & attentos, ad hilaritatem vultu composito conticescere, & avide, si quid vobis aureum afferam, expectare. Verum ne fortasse spes, quæ plerosque mortales ludificari solet, vos etiam fallat, bene intelligite quid pollicear: non enim dixi me vobis huc aurum attulisse, sed ejus eximias ac prope divinas laudes velle commemorare. Quæ tametsi vobis ita notæ sint, ut nihil unquam melius edidicisse videamini, tamen, quia nunquam publice (quod sciam) aurum fuit in concione laudatum, hac insolita dicendi ratione credo vos ita relaxaturos atque recreaturos animos vestros, ut nulla unquam vobis oratio suavior aut jucundior fuisse videatur. In qua primum illud a vobis, Proceres, deprecabor, ut, quoniam vos frequentissimos ad hanc concionem meam concurrisse video, nemo vestrum aut obstrepat, aut discedat, priusquam hujus institutæ orationis finem audierit.

Non enim dubito, quin, ſi veſtros animos diligenter adverteritis, non tantum quæ primo loco dixero, ſed etiam quæ poſtremo, vobis & gratiſſima ſint futura, & maxima vos admiratione repletura. Ac mihi quidem, cum ad auri præſtantiam & amplitudinem mentem refero, parum abeſt quin hoc tantum oneris, quod ſuſcepi pene viribus meis impar, veniat in mentem deponere; cum autem ad humanitatem & modeſtiam veſtram oculorum aciem reflecto, quæ tanta eſt, ut, ſi quid etiam fortaſſe minus oratione dignum effudero, facile ignoſcat, iterum me ipſum colligo, vobisque me injurium eſſe judico, ſi tam dignam auribus veſtris orationem, & rei tam præclaræ laudes, prætermittere animum induxerim. Sic enim exiſtimare debetis, non me vobis rem aliquam cæteris ſimilem, ſed toto genere longe præſtantem, exornandam huc attuliſſe, qua nulla unquam neque major, neque amplior, neque magis ab omnibus omnium ordinum hominibus expetenda fuerit. Quid enim auro præclarius? quid utilius? quid pulchrius? quid amabilius dici aut excogitari poteſt? Verum, ut inde oratio mea proficiſcatur, unde principium aurum habuiſſe compertum eſt, de prima ejus origine mihi primo dicendum eſſe exiſtimo, quod dum facio, quæſo vos, ut hactenus feciſtis, diligenter attendite.

Rerum omnium procreator atque rector & gubernator Deus, cum divinæ mentis capacem hominem initio mundi fabricaſſet, ne ſine duce, forte paſſim belluarum more vagaretur, & nullam cum genere ſuo ſocietatem, nulla commercia, nullos contractus haberet, rem etiam multo diviniorem, quæ animum atque mentem hominis regeret, & quocunque opus eſſet impelleret, invenire voluit. Itaque ex puriſſimis aquæ, & terræ, parentis omnium, medullis aurum, fulgentiſſima atque exoptatiſſima ſpecie, ſicuti noſtis omnes, conformavit. Quod quanto ex puriori atque nobiliori materia quam cætera conflatum eſt, tanto etiam reliquis omnibus, quæ procreata ſunt, excellentius, ut paulo poſt intelligetis, atque divinius eſt. Videbat enim omnia prævidens atque præſentiens Deus, niſi mortalium mentibus aurum tanquam aurigam dediſſet, quod eas quaſi freno cupiditatis coerceret, futurum, ut a recto tramite aberrantes, non aliter atque indomiti ac præferoces equi, non tantum in genus ſuum, ſed etiam in auctorem & parentem inſur-

gerent. Quod quamvis ab immortali Deo tempeſtive proviſum ſit, terrigenas tamen Gigantes accepimus tam immane ſcelus tentare non exhorruiſſe, ut aurum, tam præclarum & tam admirabile Deorum munus, aſpernati in ipſum Deum ferocitatem ſuam converterent, atque illum de cœlo atque de ſede ſua deturbare conarentur. Sed poſtquam divum pater atque hominum rex ob inſanos illorum tumultus horrenda fulmina jaculari coactus eſt, tanto dignas ſcelere pœnas pependerunt. Namque alius ſub Inarime Campana, alius ſub Ætna Siculienſi defoſſus jacet. Qui ſi auri nobilitate contenti novas res moliri non aggreſſi fuiſſent, illius ætatis aureæ, quæ paulo ante præceſſerat, participes eſſe potuiſſent. Nam poſt aurum procreatum Deus optimus maximus humanum genus, quod ipſe formarat, ab incommodis omnibus, quantum in ſe fuit, incolume conſervare voluit. Quam rem cum aurum facillime præſtare poſſe intelligeret, maximam auri copiam illius ætatis hominibus liberaliſſime conceſſit. Itaque felix illud atque beatum ſeculum, quod primum omnium a Deo conditum fuit, ab auro deduxiſſe nomen accepimus, ætatemque illam primam, ſingulare eximiaque felicitate conſpicuam, id quod omnibus fere notum eſt, *auream* fuiſſe nuncupatam. Cujus quidem ætatis laudes cum omnem dicendi facultatem exſuperent, & cum nemo fere ſit tam rerum ignarus, qui non earum partem aliquam vel ipſe legerit, vel alios narrantes audiverit, non eſt animus ſtudioſe perſequi: quoniam ad ipſius auri laudes enumerandas mea feſtinat oratio; tametſi quicquid de illa feliciſſima ætate dici poteſt, id totum ad auri laudem pertinere videatur, cum totius ejus felicitatis atque beatitudinis aurum fuiſſe cauſam nemini dubium eſſe poſſit. Itaque facere non poſſum, quin aliqua ſaltem quaſi per transennam ab aliis commemorata de illa ætate recenſeam. Sic enim Poeta noſter ingenioſiſſimus in primo Transformationum libro de illa ſuaviter cecinit:

Aurea prima ſata eſt ætas, quæ vindice nullo
Sponte ſua ſine lege fidem rectumque colebat.
Pœna metusque aberant, nec verba minantia fixo
Ære ligabantur, nec ſupplex turba timebat
Judicis ora ſui, ſed erant ſine judice tuti.

Et quæ multa divinitus ab eodem Poeta ſunt ibidem decantata. Sed

forte melius Hesiodus, quem hic noster imitatus est: cujus verba libentissime recitarem, nisi scirem, multos ex vobis non libenter Græcari solere, nisi forte in conviviis. Quamvis autem transmarinam illam Venerem Latinis auribus reddere difficile sit, tamen ut ab omnibus intelligatur Hesiodi sententia, dabo operam, Proceres, ut saltem crassius & clarius eam interpreter. Sic autem commode reddi posse videtur:

In primis genus humanum, cui nomen ab auro
Formarunt Divi cœlestia tecta colentes.
Quippe homines illi, Saturno rege, fuerunt
Ut divi, queis nulla animum mala cura premebat.
Non gravis ærumna, aut illos morosa senectus
Aut labor urgebat: similes plantæque manusque
Semper, & addebant alacri convivia mensæ.
Expertesque mali soliti decedere vita,
Ac velut a somno domiti, illis optima quæque
Semper erant.

Quantum igitur ætas illa aurea felicitatis habuerit, ex his versibus intelligere facile potestis, Proceres, cum audiatis ejus temporis homines toto vitæ suæ curriculo non, ut nos, in plurimis miseriis & calamitatibus, sed tanquam Deos immortales vitam omnem suam in summa animi tranquillitate degere solitos, ac non solum nulla rerum necessariarum oppressos penuria, verum etiam in maxima rerum omnium copia atque abundantia fuisse, nullam unquam curam, nullum laborem, nullas ærumnas, nullam denique senectutem, pertulisse: quicquid gaudii lætitiæque dici aut excogitari potest, illis semper adfuisse, & cum hac tam felici tamque beata vita longo tempore floruissent, dulci tandem ac suavi somno domitos vitæ suæ diem solitos fuisse claudere. Quid illa felicitate beatius, quam nulla unquam tristitia diminuit? quid fortunatius, quam ne mortem quidem sentire venientem, omnium ordinum mortalibus fato destinatam? O fortunatos nimium homines, si bona sua cognovissent! Nam posteaquam auro non contenti, quasi majorem possent efficere felicitatem suam, argentum & æs & ferrum effodere cœperunt, heu calamitosam ac miseram sortem! ab illa tanta beatitudine deciderunt. Itaque propter insanos hominum conatus

& insatiabilem cupiditatem effectum est, ut ætatum & conditiones & nomina semper in pejus ruerent, ac retro sublapsa referrentur: nam post illam prorsus felicem ac beatam, de qua diximus, *auream* ætatem, multo æstimatione & fortuna minor *argentea*, deinde hac etiam deterior *ænea*, postremo omnium pessima *ferrea* subsecuta est. Quæ quantis malorum fluctibus abundet, cum omnes intelligatis, quid me opus est commemorare? cum præsertim hanc orationem meam, ut initio pollicitus sum, non tristem aut severam, sed amœnam ac jucundam, esse velim. Sed cum hujus ferreæ ætatis homines maximas & gravissimas longo tempore calamitates experti fuissent, tandem errorem suum agnoscentes totis viribus in pristinam illam atque auream ætatem remigrare conati sunt. Hinc adeo factum est, ut pueri, juvenesque, senesque, & omnes denique cujuslibet ordinis homines, omni studio, cura, diligentia, toto corpore, atque omnibus (ut ajunt) unguiculis, quantum possunt auri congerere studeant. Existimant enim futurum, ut, si labore atque industria sua maximam auri vim compararint, in pristinam illam ætatis aureæ beatitudinem aliquando revertantur. Sed sero, dicitur, Cumani sentiunt, & Phryges sapiunt. Rara est enim eorum felicitas, qui sibi tantum auri comparare possint, ut ad ejus ætatis conditionem proxime videantur accedere. Sed ut omnibus, qui præstantissimum hoc, sive Deorum immortalium sive parentis omnium naturæ, munus omni studio sibi quærendum esse arbitrantur, ostendam, quam divinam, quamque rebus aliis omnibus anteponendam, rem expetant, paulo diffusius auri laudes explicare constitui. Nam optima quidem res aqua est, sed aurum, ut splendidus ignis nocturno tempore, magnificis longe divitiis claritate præcellit. Hæc est sapientissimi Poetæ Pindari divina sententia, qua nobilissimas illas cantiones suas exordiri voluit, omnibus, ita me aurum bene amet, & muris & parietibus inscribenda. Quid enim auro divinius esse potest? Hoc vix dum nati pueri tractare gestiunt, hoc incipiunt adolescentes admirari, hoc juvenes unum quam fieri potest avidissime congerunt; ipsi vero longo rerum usu periti senes hujus studiosissimi sunt, & omni cura atque diligentia custodiunt; hoc nunquam, nisi maxima coacti necessitate, manibus suis elabi sinunt. Ex quo profecto facillime

intelligi poteſt, quanta ſit auri præſtantia: cum ſeniores homines, qui longæ ætatis beneficio rerum fere omnium naturam præclare intelligere potuerunt, hoc unum ex omnibus elegerint, quod ament, quod colant, quod obſervent, quod denique omni diligentia ſibi cuſtodiendum exiſtiment. Quod cum faciunt, meo quidem judicio, ſibi ac rationibus ſuis optime conſulunt. Nam quanto ad acquirendas opes ætas illa ſenilis infirmior eſt, tanto juſtius eſt, eos, qui ſenio confecti ſunt, ad aurum conſervandum in uſus vitæ neceſſarios majorem curam adhibere.

Sed jam diligentius & accuratius de ſingularibus auri laudibus ſigillatim ediſſeramus. Primum igitur mihi videtur de ejus nobilitate, deinde de poteſtate, tum de felicitate, quam affert hominibus, eſſe dicendum. Tanta eſt enim ejus nobilitas & excellentia, ut quædam mihi maxima dicendi facultas, quæ ſolet iis adeſſe omnibus, qui in alicujus rei exornatione verſantur, erepta eſſe videatur. Omnes enim qui rem aliquam egregiam laudare contendunt, unam aliam, aut parem aut non ita multo minorem, inveniunt, quam cum ea quam exornant conferentes oſtendant, quanta ſit inter eas differentia. Qua certe rerum collatione maxime creſcit & effloreſcit oratio. Nam ut purpura, quod ajunt, juxta purpuram optime dijudicari ſolet, & ex unius purpuræ collatæ vitio virtus alterius clarius eniteſcit: ſic in omnibus rebus ex ſimilium comparatione, quid in aliqua potiſſimum excellat, facile dignoſcitur. Sed quid ex omnibus ego, quod cum auro conferri poſſit, inveniam? Quid eſt, in omni rerum univerſitate, tam eximium, aut tam admirabile, quod, ſi cum auro comparetur, non ſtatim vel deterrimum eſſe videatur? Ponite ante oculos ignem & aquam, quibus omnium animantium vita maxime continetur, quis non confeſtim judicet, aurum eſſe longe præſtantius & excellentius? hæc tamen illa duo ſunt elementa, quibus omnia, quæ vivunt, acceptam vitam referre debent; quibus præter aurum nihil magis eſt neceſſarium. Unde quidam non inſcite vulgatum illud proverbium ita pronunciare ſolent: aurum aqua & igne magis neceſſarium. Olim etiam exilio damnatis aqua & igni ſolitum interdici fuiſſe legimus, propterea quod his duobus elementis omnia putabant humanæ vitæ neceſſaria contineri. Nec injuria: nam ex ſummorum Philoſophorum ſententia ab aqua & igni cuncta procreantur, quod etiam Ovidius affirmat:

Quippe ubi temperiem ſumſere humorque, calorque,
Concipiunt & ab his oriuntur cuncta duobus.

Horum igitur elementorum alterum propter nobilitatem jam olim cœlo receptum eſt, ſummaque locum ſibi legit in arce; unde etiam ſideribus ac ſtellis univerſis lumen præſtare creditur. At vero aurum ſupra Jovem etiam ipſum, & omnes alios Deos, jampridem aſcendiſſe manifeſtum eſt; quo fit, ut a plerisque mortalium pro ſummo Deo colatur. Aqua cæteris omnibus videtur elementis imperare, nam terras inundans eas abſorbet, ignis impetum ſuperfuſa penitus extinguit, ipſum etiam cœlum atque aerem ſibi vendicat. Sed illud multo mirabilius eſt, aurum omnia dignitate ſuperare, omnia ditioni ſuæ ſubjugare, mortalium etiam mentibus, quibus nihil eſt in terris divinius, dominari: non privatos ſolum, ſed etiam Reges, & Imperatores, & Pontifices ſuo arbitratu regere, & quocunque velit impellere: triſtitias omnes e cordibus hominum eximere, ſummasque lætitias ſecum ſemper apportare. Quid quod ipſum etiam cœlum, ut non ſine cauſa ſapientiſſimi viri Poetæ ſcripſerunt, aurum aliquando penetravit, & ibi omnia ſuo nomine decorata voluit aurea nuncupari, quoniam nullum nobilius nomen inveniebatur. Jovem autem in auri pluviam converſum cœlum ultro relinquere, in terras deſcendere, turres irrumpere, in amicæ gremium fluere coegit. Quid horum ſimile fecit unquam ignis aut aqua? Quid? an, quemadmodum auro, ſic aqua & igni poſſunt omnia redimi? Quis tam rerum ignarus eſt, tam inſipiens, tam ſtultus, qui potius aquam aut ignem quam aurum habere velit? quis pro aqua & igni, ſicuti pro auro, maxima quæque pericula adeat? quis non auri talentum malit, quam ignis quantum Empyreum cœlum continet, aut aquæ Atlanticum mare? Vincant igitur ignis & aqua nobilitate & virtute cætera omnia, dummodo ab auro ſuperentur. Nam quis ignorat, ab igni, qui cætera conſumit omnia, ne minimam quidem auri particulam perdomari poſſe? quanto enim magis igne torretur, tanto melius expurgatur, & magis eluceſcit. Merſes illud idem aurum in aqua, multo pulchrius eveniet. Illud autem multo manifeſtiſſimum & apertiſſimum eſt argumentum, aurum rerum omnium eſſe nobiliſſimum & præſtantiſſimum: ſi quis enim affatim aurum poſſideat, quæcunque alia voluerit, facil-

lime ſibi comparare poterit; at contra, ſi quis cæterarum omnium rerum copiis affluxerit, non ita facile magnam auri vim comparabit. Non eſt igitur quod diutius in collatione rerum commorer, cum nihil prorſus ex omnibus, imo neque omnia ſimul, auro conferri digne poſſe videantur. Neque enim monſtroſas illas contentiones mihi refellendas eſſe cenſeo, quibus inepti quidam & inſulſi homines uti non erubuerunt, qui neſcio qua furoris (ut opinor) obcœcati caligine, ferrum (ſi Diis placet) auro præponendum eſſe cenſuerunt, cum dicerent: ferro terram exerceri, vites amputari, domos exædificari, conſtrui Deorum immortalium templa, finibus noſtris hoſtes arceri, ſecuram per ferrum hominibus vitam præſtari, & omnibus denique humanis uſibus utile ferrum eſſe; cum interim (ſi credendum eis eſt) aurum ad nullum horum idoneum aut aptum inveniatur. O nimium dignos homines, ſi tamen homines ſunt, & non craſſæ potius pecudes, qui ferro iſto ſuo multum abundent, aurum vero non modo nunquam poſſideant, ſed ne quidem quantum valeat agnoſcant. Quis enim agricolam quotidie terram exercentem, & ruri miſeris modis habitum, domino fundi cenſeat eſſe præponendum? Quis materiarios artifices, & hujusmodi viles & abjectos homines, regibus & imperatoribus cenſeat eſſe nobiliores, quod hi non ſint ad ſerviles artes idonei, illi vero in hoc artium genere multo cæteris antecellant? Atqui prodigioſi iſti rhetores, cum ferrum auro præponunt, longe etiam abſurdiorem collationem faciunt. Quis non intelligit omnium eorum, quæ ferrum efficit, aurum eſſe dominum? nonne, quicquid a ferro longiſſimo tempore fieri poteſt, ſi præſens aurum fuerit, temporis momento poſſidebit? quis adeo ſtupidus eſt, qui neſciat, quam pauco auro quanta ferri maſſa commutetur? Sed næ ego dementior, qui in tam apertis ineptiis refellendis tempus fruſtra conteram. Unum eſt (ut verum fatear) unum in omni rerum natura, quod auro præter cætera proximum eſſe videatur; ſed tamen longo proximum intervallo. Id autem argentum eſt: cujus maxima certe nobilitas eſt atque potentia, ut auri vices frequenter obeat, & ad ſe amandum complurimum mentes allicere ſoleat. Sed quanto ſatellitibus rex, & militibus imperator præſtat, tanto profecto aurum argento nobilius eſt. Quod quidem vobis notius eſſe arbitror,

quam ut ſit argumentis explanandum. Quare ſi, quod ſecundum eſt, ab auro tantopere diſtat, quid illi conferendum inveniemus? num virtutem? num gloriam? num famam? num honorem? Quæ poſt argentum etiam relinquenda eſſe, nemo veſtrum eſſe qui dubitet, exiſtimo. Nam ut præclare ſcriptum eſt ab Horatio:

Quærenda pecunia primum
Virtus poſt nummos.

Reliquum eſt, ut, quoniam nihil, huic tam admirabili & præſtanti naturæ dono quod digne comparari poſſit, invenitur, illud per ſe, quantum dicendo efficere poſſumus, exornemus: quod omnes præter cætera omnia mirifice diligunt, & ardentiſſime concupiſcunt: cujus cauſa reliqua univerſa deſpiciuntur ac pro nihilo habentur: quod ut acquirant homines, nulla prorſus pericula reformidant: quid? quod divinis atque humanis legibus, quicunque aliquid ſapere videntur, antiquius habent: quid? quod ob aurum ſolum noſtris temporibus in honore ac pretio ſolent homines haberi: hoc qui posſident, ſoli nobiles appellantur. Age vero, quis non ejus rei miretur excellentiam, qua ſi careant reges & principes, jam non amplius reges & principes, ſed mendici, eſſe videantur? quæ ſi cui penitus ignoto & terræ (quod ajunt) filio copioſe benigneque affluxerit, illum ex humili atque abjecto confeſtim clarisſimum & maximum principem efficere posſit? Unde merito dignitatum atque amplitudinum omnium quaſi formam & perfectionem quandam aurum appellare poſſumus: nam eo præſente cuncta decus atque amplitudinem ſuam retinent, abſente vero ſtatim omnem honorem ac dignitatem amittunt. Jam vero non mediocriter illud etiam admirandum eſſe arbitror, quod ſimul atque natum & inventum fuit aurum, non ſolum omne genus humanum, ſed etiam Deos omnes immortales, in ſui amorem atque admirationem convertit. Itaque non ſatis ſibi felices eſſe Dei videbantur poſt repertum aurum, niſi eo affatim uterentur. Nam & ædes ſibi ſacras auro potiſſimum inſigniri voluerunt, & vehementer ſibi placent atque gloriantur, cum ſuas ex auro conformatas imagines & ſimulacra conſpicantur. Quid quod etiam in ſupremo cœlo Deorum palatia ſedesque omnes eſſe aureæ dicuntur? Quod Ovidius teſtatur, cum inquit:

Regia ſolis erat ſublimibus alta columnis
Clara micante auro.

Quod ſi quid etiam antiquitati credendum eſt, illa Græcorum ac Trojanorum tantopere celebrata pugna, quæ ſempiternam Homericæ poeſi gloriam comparavit, qua poſt homines natos nihil unquam præclarius geſtum fuiſſe legitur, non aliam ob cauſam, niſi propter auri nobilitatem, exorta eſt. Quis enim non vel legit vel audivit inter illas tres Deas, Junonem, Palladem & Venerem, propter inſigne quoddam aureum pomum, quod pulchriori debebatur, de pulchritudine natam eſſe contentionem? Cum enim immortales Deæ ſpecioſiſſimam illam ac fulgentiſſimam aurei pomi faciem vidiſſent, ejus amore atque deſiderio tantopere exarſerunt, ut nihil non ſibi faciendum eſſe cenſerent, quo voti compotes fierent. Itaque nudæ ante mortalem hominem conſiſtere non erubuerunt, ut ille judicaret quænam eſſet earum pulcherrima, cuique pomum illud adjudicandum eſſet. Sed cum ille juſtisſimo judicio ſecundum Venerem litem dediſſet, rapta poſtea Veneris ope atque auxilio Helena bellum exortum eſt. Cujus quidem rei ſi vera fama eſt, nemini dubium eſſe poteſt, quin aurum nobilitate cæteris omnibus rebus antecellat, quod etiam Deas, quibus nulla felicitas deeſt, ad ſe amandum pellexerit. Sin autem incertnm hoc eſt, & ab antiquis auctoribus confictum, tamen etiam ob hoc ipſum auri nobilitas elucet. Neque enim unquam homines ſapientiſſimi, niſi de re omnium pretioſiſſima atque optima, Deas inter ſe contendiſſe tradidiſſent. Sed quid ego pluribus verbis auri nobilitatem perſequor? cum uno tanto argumento, quanta ſit, oſtendere facillime poſſim. Aurum enim nobilitate ſua non tantum reliquis rebus omnibus, ſed etiam Deis ipſis, quibus nihil eſt excellentius, antecellit. Quid obſtupuiſtis, Proceres, & veſtros in rugam vultus contraxiſtis? An hoc vobis fortaſſe videtur incredibile? Quid ſi vobis teſtibus ita eſſe convicero? Negatis? At jam faciam, ut aperte fateamini. Primum illud mihi vobiscum arbitror convenire, Deos omnium eſſe nobiliſſimos. Si quid igitur invenire poterimus, quod a ſe ducto nomine totam Deorum immortalium nobilitatem repræſentare poſſit & æquiparare, nonne illud etiam Deis ipſis nobilius eſſe judicabitis? Video

mihi vos omnes annuiſſe. Agite ergo, Proceres, attentis animis hæc verba mea percipite: vos enim hodie maxima ſolicitudine liberaturus ſum, quæ veſtros animos, ut ego quidem ſentio, continenter & magnopere conturbat. Quamvis enim aurum, ſicuti dignum eſt, plus quam Deos ipſos a vobis amari certo ſciam, tamen neque illud ignoro, ſuperſtitioſo quodam timore vos continenter premi, qui Deos auro putetis antecellere. Verum, quantum iſta vos opinio fallat, audite. Hoc nomen *aureus*, quod ab auro deducitur, cum Deis adjungitur, annon omnem vobis Deorum nobilitatem exprimere videtur? annon, quotiescunque Deos *aureos* appellamus, aurum Deis excellentius eſſe judicamus? Quid excogitare præſtantius aut magnificentius auctores rerum poſſunt? qui, cum Deum aliquem vehementisſime laudare atque exornare contendunt, non eum alio nomine quam *aureum* appellare conſueverunt. Ita *ſol aureus* dicitur a Virgilio, & *Venus aurea*, & reliqui Dei paſſim *aurei* nuncupantur. An vero ignoratis, Proceres, eam eſſe laudationis legem, ut aliquid potius laudibus affingatur, quam eis quicquam detrahatur? Nam quid eſſet abſurdius, quam ſi, cum aliquid nos laudare velle profitemur, ejus deinde laudes dicendo minuamus? Quare perſpicuum eſt, nos, cum Deos *aureos* nominamus, aurum Deis ipſis eſſe nobilius affirmare. Quid in cæteris omnibus rebus? Nonne, cum aliquid maxime pretioſum ac pulchrum ſignificare volumus, illud ſtatim *aureum* appellamus? Non eſt igitur quod amplius quisquam de auri præſtantia dubitare poſſit, cum jam aperte docuerimus, nihil usquam tam pretioſum inveniri, quod auro comparari dignum eſſe videatur; ſed rebus omnibus tam divinis quam humanis aurum antecellere, ab omnibus ardentiſſime diligi, a Deis etiam vehementer amari, denique longe Deis ipſis nobilius ac præſtantius eſſe.

Dixi de auri nobilitate, nunc de ejus poteſtate pauca dicam. Neque enim minori poteſtate quam nobilitate præditum eſt; ſed tam potens atque imperioſum eſt, ut omnia, quæ in terris, quæ in mari, quæ in cœlo naſcuntur, ditioni ſuæ facile ſubjiciat. Quis enim non videt, nihil tam firmum ac munitum eſſe, quod aurum non facillime posſit expugnare? Quis ignorat, auri poteſtati non modo frumenta, vina, commeatus omnes, prædia, poſſesſiones,

villas, ſed etiam civitates, atque homines ipſos eſſe ſubjectos? Quis non intelligit, aurum quovis fulmine potentius munitisſima caſtella ſubvertere, ſaxa perrumpere, firmisſimas urbes disſipare, hoſtes aut opprimere, aut totis finibus exterminare? Quid quod etiam animos hominum, quibus nihil fortius aut ſagacius eſt, ita ſuo arbitrio verſat, ut omnibus in rebus ſuæ ſubjiciat poteſtati? Sed de illis, qui aliquid ſapiunt, dicam alio loco, Proceres, & ita dicam, ut nihil unquam vos libentius aut gratius audiviſſe judicetis. Nunc illud videre operæ pretium eſt, quam miſeris modis animum quorundam ſui cupidorum, & uti neſcientium, quaſi ludens aurum afficiat; qui poſteaquam magnam ejus copiam per fas atque nefas in arca congeſſerint, nullam deinde temporis particulam conquieſcere poſſunt, ſed dies atque noctes amittendi metu cruciantur; quorum vitæ clarum exemplar in Euclione ſene facetisſimus Poeta Plautus nobis expreſſum reliquit. Hi tritis veſtibus, & terque quaterque ſartis calceis, in publicum prodire non verentur: cibarium tantum panem, aut ſi quem etiam viliorem cibum reperiunt, guſtare contenti ſunt: ſi quid forte paulo largius aut lautius in hoſpitis alicujus adventu conſumſerint, illud inedia poſtea reſarcire ſtudent: liberis ſuis omni ſtudio ſordes conantur easdem inſpirare: ſuam vero frequentius arcam ſolliciti reviſunt, atque in ea ſepultos una cum toto corde nummos, quemadmodum Tantalus poma, mirantur & abſtinent: ſolo auri conſpectu, non aliter atque picturam intuentes, oblectantur, neque ullum eis penitus uſum tanta auri congeſta copia præſtat. Interim tamen dolis, aſtutiis, fraude, calliditate, perjuriis, ſocios atque amicos auri congerendi cauſa circumvenire ſtudent: denique non famem, non ſitim, non frigus, non calorem ſubterfugiunt, modo aliquid auri corradere alicunde posſint, quo tamen nullo unquam tempore perfruantur. Hos equidem homines, etiam ab ipſo auro (ſi quis ei ſenſus ineſt) vehementer irrideri & contemni arbitror. Cum enim alios omnes adventu ſuo beatisſimos ac feliciſſimos efficiat, hos omnium ſolos non modo non felices, ſed etiam miſerrimos reddit. Sed ad rem noſtram redeamus, & exemplis omni luce clarioribus auri ſummam eſſe poteſtatem oſtendamus. Quis igitur tam incredulus eſſe poteſt, qui divinis literis & ſententiis fidem non adhibeat

vel maximam? Certe & si qui tam impudentes inveniuntur, qui sacris libris non credere audeant, vobis tamen maxime providendum est, Proceres, ne, si a vita atque institutis majorum nostrorum, & a Pontificia credulitate religioneque, discesseritis, factiosi atque hæretici videamini. Sed si bene vos novi, huic uni sacrarum literarum testimonio, quod producturus sum, facilius credetis, quam reliquis omnibus, quæcunque & in antiquis & in novis legibus nostris scripta sunt. Sic enim etiam sapientissimi viri, Sacerdotes, Monachi, Cardinales, Episcopi, Pontifices, omnes denique religiosi faciunt, nec injuria, cum nullis firmioribus aut certioribus exemplis, nec ulla majori auctoritate, potestas auri demonstrari possit, quam sacræ Scripturæ testimonio, cui non credere maximum est & scelus & dementia. Legite ergo decimum Ecclesiastæ caput, ibi hanc vere auream sententiam invenietis: *Pecuniæ obediunt omnia.* Quod exemplum clarius, aut quod apertius testimonium, dici vel excogitari potest? Sic enim colligite mecum, Proceres: aurum (ut omnes intelligunt) pecuniarum omnium principatum & quasi regium dominatum obtinet: pecuniis autem omnia (quod nos sacræ literæ docent) obediunt: ergo non solum universa reliqua, sed etiam ipsas omnes pecunias, auro parere atque obedire necesse est. O patrone mi, aurum, here mi, domine mi. Jam me non pudet tui amatorem dici, & servum esse fidelissimum, cum te tam potens & amplum esse videam. Jam tibi perpetuo servire gestio, cum tibi serviant universa. Tua tanta vis ac potestas est, ut non tantum terras & cœlestem regionem tibi omnem subjicias, sed etiam adamantinas inferorum portas penetres. Quod bene Græcus quidam Poeta, nostri ordinis homo non infimus, animadvertit, cum jambicum illum scriberet:

χρύσος δ' ἀνοίγει πάντα κ' ἀΐδου πύλας.

Hoc etiam Poetarum principem Virgilium haud dubie cognovisse crediderim, qui cum secum ipse diutius magnam auri potestatem esset admiratus, quod scelestissimum illum Jovis hospitalis violatorem Polymnestorem tam aperte prodidisset, tandem quasi lætabundus exclamare non dubitavit:

Quid non mortalia pectora cogis,
Auri sacra fames?

Sed proh cœcas ac temerarias hominum mentes! Imperiti quidam nimisque audaces literatores divinam hanc summi Poetæ sententiam suis commentationibus invertere ac deturpare ausi sunt; cum enim *sacram* auri famem Poeta noster dixisset, dementes isti Grammatistæ (pudet etiam me tam insignes eorum ineptias referre) *detestabilem* & *execrandam* interpretati sunt. O facinus insipiens & animadvertendum! An etiam, cum *sacros* Deos appellamus, audebitis homines infantissimi stultissimique *detestabiles* interpretari? Sed valeant istæ falsæ commentationes vestræ: nos ex ipsius Poetæ factis sententiam hanc aperiamus. An, qui propter solam auri famem atque cupiditatem patriam suam (quod omnes sciunt & ipsemet confessus est) relinquere non dubitavit, eam deinde, postquam voti compos effectus est, detestabilem ausus fuisset appellare? Minime, minime, inquam; *sacram*, id est, *sacro-sanctam* intelligendum est. An, si damnanda esset auri fames, & sitis, & cupiditas, Pontifices nostri, viri omnium sapientissimi sanctissimique, petasati Patres, quos Cardinales vocant, Episcopi, Sacerdotes, Monachi, Bardocucullati, denique religiosorum omne genus, aurum tantopere desiderarent? Non eo dementiæ perventurum quemquam existimo, ut aurum condemnare aut aspernari velit, cum summos nostræ religionis Antistites, atque adeo Monarchas, nihil non auri comparandi gratia moliri videat. Nuper enim quendam amicum meum summa auctoritate, fide, religione virum conveni, qui pridie ejus diei Roma venerat, quæ civitas propter auri cultum atque venerationem, & alias semper, & hoc maxime tempore, omnium sapientissima religiosissimaque judicatur; ubi (quod equidem vehementissime laudo) quam plurimos nostri ordinis summos auri cultores comperisse se dicebat, qui propter auri desiderium ac amorem plurima patrare non dubitant eorum, quæ istis fortasse fatuis & superstitiosis hominibus scelesta esse videantur. Sed propter rei tam pretiosæ tamque potentis acquisitionem nihil cuiquam scelestum aut turpe videri debet, cum præsertim aurum ejus esse naturæ perspicuum sit, ut, cum semel ad sese hominis animum atque mentem allexerit, tanquam optimus imperator eam postea regat, atque ita volentem & cupientem imperio suo objiciat, ut nihil aliud quam de se cogitare sinat, nullum rivalem patiatur, reliqua-

rum rerum omnium amorem depellat. Itaque fit, ut auri pulchritudine mens allecta plurimum illi honoris tribuat, eo mirifice delectetur, illi cætera omnia postponat. Quod cum Propertius elegans Poeta cognovisset, auri nomine nescio qua cum animi dulcedine delinitus, quinquies illud appellans, ita proclamare non dubitavit:

Plurimus auro
Venit honos, auro conciliatur amor.
Auro pulsa fides, auro venalia jura,
Aurum lex sequitur, mox sine lege pudor.

Vult igitur aurum solum imperare, dominari, reliqua omnia, quamvis eximia, ut virtutem, honorem, gloriam, ditioni suæ subjici. Quod mihi quidem justissimum esse videtur. Illud enim verissimum est quod Poetarum pater atque princeps Homerus sapientissime scriptum reliquit:

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω,
Εἷς βασιλεύς.

Quibus miseriis humana mens afflictaretur, si duobus aut pluribus dominis servire cogeretur? Nunc, quæ uni servit auro, creditur esse beatissima. Quare, quod paulo ante dicere cœperam, in florentissima sapientissimaque civitate Romana, quæ quondam imperium orbis terrarum longe lateque tenuisse dicitur, quo tempore ditior etiam auri fuerat, quam nunc est, licet ejus nunquam fuerit amantior, vix unum aut alterum invenietis, qui non omnibus nervis auro servire contendat. Summos enim habent duces, quos imitentur ac sequantur. Nam nostra tempestate sacrorum principes, quos balbutientium puerorum imitatione Pappas appellamus, cum illius ætatis aureæ sanctissimos mores & religionem perlegunt, adeo sanctitatis ac religionis ardore succenduntur, ut, si liceat ea secula revocare, vehementissime concupiscant, & pro virili parte nitantur, ut saltem domus sua suorumque cognatorum, affinium, necessariorum, auri copia fiat aurea. Quamobrem totos se immergunt auro: quicquid dies noctesque cogitant, id totum aurum est: huic uni student: in hoc vigilant: ad hoc omnibus viribus incumbunt. Quod si fortasse Bacchus lætitiæ dator eam optionem, quam olim Mydæ Phrygum regi dicitur obtulisse, Pappis no-

ſtris liberam concederet, illud ſine dubitatione ſumma cum alacritate protinus exclamarent:

Effice, quicquid
Corpore contigero, fulvum vertatur in aurum.

Et prius (ut exiſtimo) fame tabeſcerent, quam conditionem hanc peterent immutari. Tanta eſt auri virtus & poteſtas. Quod ſi forte, Proceres, Papparum cubilia, cœnationes, atria, porticus, veſtibula, totam denique regiam videretis, tum credo lætitia vobis cor ipſum exultaret. Nihil non auro politum, nihil non magnificum. Quid quod etiam mulas auro ſtratas videmus? perinde quaſi pecudes etiam ipſæ præſtantiam auri ſentiant. Sed, quibus tandem artibus hoc tantum auri ſibi comparent, vobis jucundiſſimum eſſet audire, Proceres; namque inde magis etiam auri potentiam agnoſceretis, cum videretis illos ab auro regi, quibus omnia divina atque humana regenda tradita ſunt. Sed hæc quoniam non admodum ad rem noſtram faciunt, ab aliis malo quam a me cognoſcatis. Habent quidem Chriſtum in ore frequentiſſime, qui ſe auro quodammodo contrarium & paupertatis ducem ac exemplar præbuit, quem ſi ſequerentur, eos in ordinem noſtrum admittere non poſſemus; ſed viri ſapientiſſimi memoria tenent, ipſum etiam Chriſtum pecunia proditum fuiſſe, quod ſibi ne accidat, magnopere pertimeſcunt. Itaque maximos auri cumulos undique congerere ſtudent, ut, ſi forſe contigerit, eos ab aliquo ſatellitum ſuorum prodi, poſſint auro te quam citiſſime redimere. Si quis autem roget, ubi fidem habeant, quam ſacræ & humanæ literæ tantopere commendant, ut per eam ſolam nos affirment cœleſtem illam ac beatorum ſedem facile conſequi poſſe? illud egregium Satyrici Poetæ dictum reſpondebunt:

Quantum quisque ſua nummorum ſervat in arca
Tantum habet & fidei.

An vobis in hoc damnandi eſſe videntur? Non opinor; etiamſi quibusdam in cogendo auro paulo cupidiores quam æquum ſit eſſe videantur. Nam & pietatis & Chriſtianæ religionis ſæpisſime obliviſcuntur, & relicta ſacrorum adminiſtratione bella ſuſcipiunt. Sed omnino mendoſe reprehenduntur: nam juſtisſima tantum bella gerere ſolent; nempe contra illos, qui decimas & primitias, quibus

ſancta ſuſtinetur eccleſia, perſolvere nolunt. Hoc Patres ſanctiſſimos, maximeque venerabiles, quibus divino jure primitiæ debentur, non ſine ſumma ratione commovet: neque enim aliter vitam ducere poſſent. Nam veriſſimum illud eſt, quod ait Heſiodus:

χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι.

Humano generi namque ipſa pecunia vita eſt.

Quamobrem etiam inviti bellare compelluntur, ut ſacrilegæ nationes, quæ decimas non ſolventes illis vitam eripiunt, funditus evertantur. Illud fortaſſe requiretis, quomodo nullis armis, niſi divinis officiis, exerciti Pappæ præliari poſſent? Cognoſcite, Proceres, non enim ſine cauſa quæritis: nam non ipſi prælia gerunt, ſed ipſorum aurum; cujus, in armis etiam, ſicut in reliquis rebus omnibus, ſumma poteſtas eſt. Jam vero, quemadmodum ſummæ res adminiſtrentur, ſi diligenter cogitare volueritis, credo vos facile perſpecturos, auri vim eſſe maximam. Nam in arce religionis auro reguntur univerſa; nihil ibi ſperetis, niſi manibus auro graviſſimis. Omnia Romæ cum pretio. Qui plurimum auri ſecum attulerit, is ſecurus eſto, ſe, quicquid optaverit, facile conſecuturum. Quod ut facilius credatis, audite quid eleganti carmine Petronius cecinerit:

Quisquis habet nummos, ſecura naviget aura,
Fortunamque ſuo temperet arbitrio.
Multa loquor, quidvis nummis præſentibus opta,
Et veniet; clauſum poſſidet arca Jovem.

Veniat ergo Romam, vel quo magis ei libuerit, bene nummatus, confeſtim ei regiæ valvæ recludentur, eum omnes alacri vultu venientem excipient, ei gratiam & favorem ſuum omnes & pollicebuntur & præſtabunt, brevi tempore dignitates ampliſſimas, opima ſacerdotia, conſequetur, plurimum auctoritatis & poteſtatis habebit. Nec interim, quinam ſit ille, quem omnes tantopere ſuſpiciunt, quisquam ſibi exquirendum eſſe cogitabit, ſummo loco natus an terræ filius, probatis moribus an profligatis, doctrina præditus an a Muſis averſus. Hæc jam nihil ad rem facere prorſus exiſtimantur; aurum eſt quod omnia regit, omnia diſpenſat, omnia tranſigit, omnia componit. Illud vero quamvis fortaſſe vobis ridiculum eſſe videbitur, tamen a me in dicendo prætereundum eſſe

non arbitror, quod aurum tanquam Prometheus quispiam imminutas corporis partes reſtituit. Si quis enim aut altero captus oculo, aut claudus, aut teſtibus carens, aut quovis alio membro ſpoliatus, ad ſacerdotii dignitatem aſpirarit, quamvis per jus pontificium tales non liceat in ſacerdotum numerum aggregari, præſens tamen aurum facile jus pontificium frangit, & membra ſupplet mutilata. Sed fingite nunc aliquem ſingulari eximiaque virtute præditum, & expolitum omni doctrina virum, qui ſacerdos fieri velit, & ei deſit alter tantum teſtium; ſi aurum illi defuerit, ſit Numa licet ille religioſior, Ariſtide juſtior, Ariſtotele doctior, domum ſine ſacerdotio redibit. Sed hoc (ut dixi) ridiculum; illud vero multo omnium graviſſimum & præſtantiſſimum, quod etiam ſub terras ad eas animas, quæ torquentur in tartaris, a principibus in religione viris compertum eſt aurum poteſtatem ſuam transmittere, quæ ſtatim eas inde liberet, & ad ſuperos recta perducat. Nec illa parva auri poteſtas eſt, quæ conſceleratum quemvis hominem ab omni ſupplicio pœnaque liberare facile poteſt, modo manibus auri plenis diploma plumbatum impetravit. Quid quod aurum in annorum multa millia peccandi ſine pœnæ timore indulgentiam facile, cum voluerit, obtinet? Nam præterita ſcelera non tantum aurum, ſed etiam argentum modicum, duabus aut tribus indulgentiæ bullis coemtis, delere facillime poteſt. Verum hæc fortaſſe ſilentio præſtat involvere, ne quis fatuus aut ineptus, quæ nos in auri laudem dicimus, in Papparum contumeliam dicta judicet. Ad alias potius religioſiſſimas perſonas, in quibus aurum jam imperium ſuum confirmavit, transeamus. Tanta eſt enim auri vis & poteſtas, ut, quos eccleſiæ Cardines appellamus, eos labefactatos a propria ſede dimoverit, & imperio ſuo ſubjugarit. Qui certe nunc multo melius & ſtabilius totam religionis machinam ſuſtinebunt, poſtquam auro fundati ſunt. Nam quomodo quæſo religionem ſuſtinere poſſent, ſi præ paupertate ſe ipſos ſuſtinere non poſſent? Illud nimirum nunc operæ pretium ſuaveque eſt contemplari, cum ſublimes per urbem ſtratis auro mulabus provehuntur, rubra cauſia conſpicui, quam certe fulvam melius effinxiſſent, ut eſſet inſigne domini ſui auri, ſatellitibus undique ſtipati, ut ipſis etiam regibus invidiam movere poſſint, trementibus

præ mollitie genis. Atque ut majori auctoritate digni videantur, templa Deorum peniculamentis terram verrentibus ingrediuntur, quod alias, cum multo minus quam nunc homines ſaperent, vix in mulierculis tolerandum eſſe videbatur. Inde domum regreſſi, poſt Saliares & Sybariticas epulationes, clandeſtinæ dominæ ſinibus excipiuntur. Quas omnes eis voluptates ac delicias aurum præſtare quis ignorat? Jam vero propter aurum eo usque ſapientiæ noſtro tempore perventum eſt, ut quam plurimi ſummam Tibarenorum & admirabilem doctrinam præclare intelligant, & omni diligentia exercere ſtudeant, quos memoriæ proditum eſt in riſu & ludo ſummum bonum conſtituiſſe. Nam ſanctiſſimorum Cardinalium domos morionum & aleatorum plenas invenietis, quibus viciſſim pro libidine ſua delectentur. Præterea noſtra tempeſtate reperiuntur, qui ſexcentis Philippeis ſcortum unum conducere non dubitent. Sed unde illis auri tanta copia? Non aliunde certe, quam ex plurimis & ditiſſimis ſacerdotiis, quæ etiam auro venati ſunt: ita aurum ex auro, ut ſemen ex ſemine, naſcitur & exuberat. Nemini igitur dubium eſſe poteſt, auri poteſtatem eſſe maximam, qui ſacro ſanctos illi magiſtratus tam cupide ſervire videat. Quid? magis ne difficile eſt in eis auri poteſtatem agnoſcere, quibus olim cura fuit, ſacris initiatos inviſere, afflictos conſolari, ſacerdotum errata, ſi qua erant, emendare, bonos eligere, malos abdicare? Minime vero. Nunc enim multo majorem nacti felicitatem opima tantum ſacerdotia, unde magnam auri copiam hauriunt, inviſere ſolent. Ex quo factum eſt, ut Epiſcopi quaſi auri exploratores nominentur. Sunt enim mitra bicorni decorati, cujus pars illa prior, quamvis aliud olim ſignificare credebatur, nunc tamen aurum indicare perſpicuum eſt, poſterior autem argentum. Hoc modo auri atque argenti, quibus plane devoti ſunt, inſignibus exornati tanquam pro templis & aris, ita pro auro atque argento, dimicant. Cum vero curſu revoluto quatuor anni tempora venerunt, in quibus ſacris initiandi congregantur, ita ſe gerunt Epiſcopi, ut ſummum auro, quem meretur, honorem atque reverentiam exhibeant. Nihil enim aliud eos, qui ſeſe ad ſacerdotii dignitatem ingerunt, interrogare ſolent, niſi quantum auri poſſideant, quot habeant prædia, quale

& quantum patrimonium, quot ſint eis beneficia ſive præbendæ? ſic enim appellant eas præfecturas, quas a Pappa ſacerdotes auro redemerunt, nempe a præbendo, vel quod ipſi pro eis habendis aurum præbuerint, vel quod illæ ſacerdotibus aurum præbeant. Qui ſe maximas atque ampliſſimas habere poſſeſſiones dixerit, plurimumque auri poſſidere, ſtatim eum benigniſſime excipiunt; nam ab hujusmodi clericis, quibus eſt auri ſatis ampla copia, præter ſtatutum atque ordinarium tributum, quod ab initiandis exigunt, non vulgarem etiam mantiſſam expectant. Itaque alacri vultu: dignus eſt hic (inquiunt) qui admittatur, & ſacerdos creetur. Sed quid, ſi literarum non magis peritus ſit, quam germen (quod dicitur) Arcadicum? aut ſi non magis honeſtatem curaverit, quam aſotus quilibet? hoc nihil impedit. Aurum enim præſens etiam illum Aquinatis poetæ Peribomium & doctum & honeſtum reddere poteſt; at vero doctrina bonique mores ſine auri præſidio nihil proſunt. Quid autem de Sacerdotibus cujusque generis loquar? quos tanta auri cupiditate flagrare notum eſt, ut ad miſſas, quas vocant, devorandas, perinde quaſi ad operas, pretio conducantur, & ipſius Chriſti corpus atque ſanguinem auro vendant? Quid quod bis aut ter uno die lucri cauſa ſæpiſſime miſſantur? Deinde quot rixæ? quot ſeditiones? quot diſcordiæ? quot clamores inter ipſos presbyteros exoriuntur? dum primitias, aut decimas, aut annua menſtruaque ſalaria, pro miſſationibus ſuis exigunt, atque inter ſe partiuntur. Perſæpe etiam non alia de cauſa litigant, niſi quod eorum aliquis confeſſionem peccatorum audierit ab homine, qui ſub alterius ſacerdotis imperio fuerit, vel tanquam vultur triduo cadaver ante præſenſerit, quod providus negligenti ſurripiat; hinc præcipue ſolent graviſſimæ contentiones exoriri, ut a jurgiis ad crucis baculos ſæpe veniatur. Sed fortaſſe requiretis, Proceres, cur de hominis confeſſione, aut de cadavere, dimicandum eſſe cenſeant. An vero ignoratis, ex iſtis confeſſionibus & cadaveribus maxima illis vectigalia provenire? Nemo confitentem gratis audiverit. Confeſſos vero pro peccatorum abſolutione pœnas aureas pendere jubent. Sed in funeribus maxima prædæ ſpes eis conſtituta eſt; hinc enim uberrimi fructus emetuntur. Nuper audivi ſacerdotem quendam, qui dolebat

artem ſuam (ita enim appellabat) eſſe peſſimam, propterea quod homines raro morerentur. Hæc eſt aurea charitas. Cnm enim aliquis fato concedit, priusquam ejus cadaver ſepeliunt, de mercede ſua paciſci volunt, nec ullum penitus humo condi patiuntur, niſi prius ſoli pretium ſibi numeratum viderint. Quod ſi forte quis ita pauper ſit, ut olim Agrippa Menenius, aut Valerius ille cognomento Publicola, is præda canibus & corvis relinquetur. Usque adeo mori miſerum eſt, niſi aurum poſſideas. Cum vero contra tantas mortis injurias aliquis magna auri vi munitus vitæ ſuæ diem clauſerit, tum vero lætiſſimum videre eſt parochum trepidare, ne parum magnifice funus apparetur, ſurſum ac deorſum curſitare, mortui cognatos & affines adhortari, ut in eo funere ſibi famam immortalem acquirant, nec modico auro parcant, ut illius animam in cœlum recta ſubducant; id futurum (inquiet) ſi ſeptimum, trigeſimum, anniverſarium officium, divi Gregorii miſſas ipſe celebret, quo feliciter impetrato, ſtatim in ipſo funere duplicem ſibi mercedem dari jubet. Hæc enim jam lex eſt, & jus ex conſuetudine factum parochis omnibus. Deinde pro feretro in quo cadaver jacuit, pro pallio quo opertum fuit, grandem ſibi pecuniam numerari jubent. Interim atratus mortui procurator omnibus ſe plene ſatisfeciſſe putat, cum ecce lignearum, ænearum, argentearum, aurearum crucium multitudinem parochus in medium adfert, & majorem etiam, quam prius ſibi data fuerit, pro crucibus iſtis pecuniam flagitat: poſtremo ſacerdotum etiam miniſtri, qui, dum funus efferretur, ſubtiliori voce cum ſacerdotibus nænias cantillarunt, & funalia crucesque circumtulerunt, pecuniariam aliquam offulam præſtolantur. Nonne igitur pro cadaveribus, unde tam opima ſpolia proveniunt, tanquam pro focis & aris dimicandum eſt? Age vero, quid in concione quotidie clamant? quid populo perſuadere conantur? non aliud ſane, niſi pauperis parochiæ memores eſſe velint, ut animarum parentum, fratrum, ſororum, cognatorum, affinium, miſereantur, quæ torquentur in purgatorio, crebrisque oblationibus & miſſarum celebrationibus eas a purgatione liberent. Denique hoc unum ſtudent, in hoc incumbunt, hæc eorum maxima eſt occupatio, ut ſcilicet quam plurimum auri congerant, & ſæpe minas regaliter addunt, futurum ut gran-

dines omnia ſata contundant, ut omnes fructus pruina præcipiat, ut nihil germinent arbores, nihil producat hortus, intereant pecudes, niſi ſacerdotum populi magnam curam habeant: hinc iram Dei maxime concitari, quoties videt ſacerdotibus ſuis primitias, decimas, ſolita ſuffragia, denegari. Quibus certe minis populorum mentes, quibus nihil eſt ſuperſtitioſius, perterrefaciunt, & facile quocunque voluerint impellunt. Sed quorſum hæc tam multa de ſacerdotibus? Ut intelligatis, Proceres, id quod in hac exornationis noſtræ parte tractamus, auri vim eſſe maximam, quæ religioſorum etiam mentes, quibus nihil ex omni parte perfectius inveniri poteſt, imperio ſuo ſubjecerit. Reſtat etiam ex religioſis genus quoddam novum atque monſtroſum, quos publice quidem *fratres*, privatim autem *patres*, appellant, vulgari vocabulo *ſpirituales*: quamvis ſæpenumero non tantum ſpirituales patres inveniantur. Horum ego medius fidius incertus ſum, an auri cupiditatem explicem, quæ tanta eſt, ut ei ſaturandæ non ſolum memorata Pelopis aut Zopyri talenta, ſed quicquid in toto rerrarum orbe auri eſt, vix ſufficere poſſe videatur, an, quod forte melius eſt, illi Apollinis oraculo paream:

Μὴ κινεῖν καμαρίναν, ἀκίνητος γὰρ ἀμείνων.

Video enim, quaſi ea quæ oculis cernuntur, futurum, ut, ſi labyrinthum hunc ſemel ingreſſus fuero, poſtea, cum voluero, non poſſim exitum reperire. Quis enim, Bardocucullum illum frequenter excutiens, omnes quæ in eo ſunt ſimulationum latebras inveſtigare poſſit? Itaque mihi certe in trivio cogitationum eſſe videor. Quid enim faciam? Laudemne? quos nunquam ſatis damnare poſſem? Vituperem? qui, quicquid a me dicetur, id ſibi in laudem vertere conabuntur, propterea quod ab auri ſtudioſo vituperentur. Quaſi vero non aurum ipſi plusquam Deum ac propriam vitam diligant. Qui cum ex caſtris noſtris ſe palam transfugas eſſe profiteantur, tamen neſcio quibus cuniculis ad eadem ſæpiſſime revertuntur. Quo majore etiam odio digni ſunt, qui, cum publice de loco ſuperiore, quantum poſſunt, in auri cultores debacchentur, ipſi deinde illud idem aurum ſumma religione venerantur. Quod ſi ſuam in aurum benevolentiam & obſervantiam ingenue faterentur, equidem eos ſummopere laudarem atque

celebrarem, quemadmodum jam in aliis religiosis supra feci. Nunc cum id, quod pulcherrimum est, in se dissimulent, & idem in aliis reprehendant, quis non eos merito detestetur? quis non omni supplicio vivos mortuosque mactandos esse censeat? Verum jam omnibus fere cognitum est, istos nebulones duabus, quod ajunt, sedere sellis. Nam se tanquam sorices suo ipsorum indicio produnt; cum omnia propter aurum audeant, atque ejus gratia limites omnes verecundiæ transierint; quippe qui jam pridem eo impudentiæ pervenerunt, ut, quoscunque obvios habuerint, ab eis stipem non solum petant, sed etiam efflagitent: qui non solum per compita, verum etiam ostiatim, aurum mendicare non erubescant: qui totum terrarum orbem, quam magnus est, circumvolitant, ut sua faciant opima cœnobia: qui publice paupertatem professi tantum auri congerunt, ut palatiorum insanis substructionibus etiam reges ipsos ad invidiam commovere possint. Quid, quod ex illis, qui ligneos pedes habent, & qui nescio qua religionis simulatione palam aurum tangere verentur, cum interim, si sors obvenerit, aliquid mollius tangere non vereantur, invenitur aliquis, qui viginti millibus aureorum purpuream conetur a summo Pontifice causiam extorquere? Quod sane non admodum difficulter impetravit: quid enim non potest aurum? Taceo testamentorum aucupia, confessionum insusurrationes, cadaverum rapinas, propter quæ cum sacerdotibus ἄσπονδον πόλεμον continenter gerunt. Alia profecto multa majora gravioraque non tacerem, nisi vibrantes eorum linguas atque trisulcas pertimescerem, quæ tanto feruntur impetu, ut Jovem ipsum fulminum jaculatorem, Vulcanumque fabricatorem, perterrefacere facillime possint. Nam quicunque contra eorum opiniones aliquid aut fecerit aut dixerit, vel qui occulta eorum scelera patefecerit, is statim e locis superioribus, ubi suo arbitrio mugiunt, hæreticus ubique prædicatur. Quis enim ignorat, quam in Erasmum, nostri ordinis non infimum hominem, debacchati fuerint, quoniam in eorum hypocrises & scelera, ut erat homo facetissimus, quodammodo luserat? Illum enim impudentissima lingua factiosum & hæreticum ausi sunt appellare. Sed tu, credo, Erasmi calamitate doctus cautior, Alciate, fuisti, qui nihil unquam, aut certe parum, in aureis scriptis tuis hoc tam impurum hominum, vel

potius belluarum, genus attigiſti: quod te ideo feciſſe crediderim, quia te pudeat eos nominare, qui doctorum hominum nominibus oblivionem inducere conentur. Sed (ut ad rem redeam) quanquam hoc animantium genus, qui ſe non homines, ſed hominum patres, appellari volunt, auri cupidiſſimum ſit, tamen nihil amplius de eo mihi dicendum eſſe cenſeo: cupio enim eos in cupiditatibus ſuis inveteraſcere, atque marceſcere, neque unquam auri fructum quenquam, niſi qui eos omnes ſtrangulet, deguſtare. Quare ad alias potius gentes atque nationes, in quibus aurum potentiam ſuam experitur, orationem noſtram convertamus: quæ mihi pars erit multo facilior & expeditior. Cum enim ipſos religionis noſtræ principes, & religioſos omnes, quibus nihil abſolutius eſſe poteſt, auro ſervire declaraverim, quid mirum vobis eſſe videbitur, ſi eandem alii viam ſequantur? Quid enim aliud, quam aurum, toto vitæ ſuæ tempore quærunt artifices & populares? qui dies noctesque faciendis operibus invigilant; calorem, frigus, inediam, ſitim patiuntur; nihil eſt tam durum & aſperum, quod non æquo animo ferant; non alia certe de cauſa, niſi ut aliquid tandem auri congeſtum in ſcriniis ſuis videntes gaudeant. Quid mercatores? qui non ſolum terras, verum etiam tempeſtatibus agitata maria, perambulant, omnibus ſe periculis exponunt, non ventis horridum mare pertimeſcunt, non ſi cœlum ruinam minari videatur, ignotos adeunt populos, cum exteris & barbaris nationibus quovis periculo familiaritatem ineunt, nihil denique eſt, quod auri cupiditate libentiſſime non efficiant, merces ſupponunt, corrumpunt, adulterant. Jam vero viri nobiles, qui prædiis & agris maxime locupletes ſunt, aut quibus res pecuaria fructuoſa eſt, frumento, vino, caſeo, cellas, apothecas, horrea, ſtudioſiſſime complent, donec annona cara ſit, tunc auro permutant omnia, quæ prius avide congregarant. Quid de Juriſconſultis dicam? qui auri deſiderio juris nodos & legum ænigmata quam diligentiſſime perſcrutantur, & inextricabiles plurimorum Bartolorum opiniones diſſolvere contendunt, & chartis totas noctes immoriuntur, mane vero proferunt in lucem grandia conſilia, quæ ſingula nulli mortalium minoris quam decem aut viginti nummis aureis addicant. Tranſeo cauſidicos, notarios, procuratores, qui totos dies in judiciis blaterant, & tota mendaciorum

plaustra, totas naves, profundunt, causasque clientum de die in diem prorogant, donec crumenam eorum vacuam viderint, &

Nequaquam fundo suspiret nummus in imo.

Tum vero demum aut causam omnino rejiciunt, aut quavis iniqua conditione quamprimum expediunt. Quid medici, quos Aristophanes σκατοφάγυς ab edendo stercore nominavit; nonne propter auri cupiditatem non tantum morbos, vulnera, ulcera, pustulas, carcinomata, sed etiam lotium, excrementa, merdas, intuentur, considerant, odorantur? Taceo ludi magistrorum, pædagogorum, logistarum, calamitates & cruces, qui ob auri pauxillum totos dies cum pueris insaniunt. Jam vero publici Professores, licet ipsis scientiis, qui est unus animorum pastus suavissimus, præcipue delectari videantur, tamen ab auro facile superantur, & eo potissimum se conferunt, unde major auri copia refulserit. Testis est hujus rei noster Alciatus, qui, quocunque auri flatus spiraverit, eo vela dat. Testes sunt omnes alii, quos nominatim appellare post Alciatum nefas esset, ne fortasse cum tanto viro comparari viderentur. Age vero, sanctissimum illum ordinem senatorium, qui res hominum gravissimas regit ac gubernat, quis nescit ab auro plerumque regi ac gubernari? Ac mihi quidem de his rebus sæpissime cogitanti potestas auri maxime omnium admiranda videri solet. Nihil enim a natura tam alte positum est, quo aurum non aspiret. Quid altius aut sublimius senatorum mentibus excogitari potest? Ad eas tamen si copiosum aurum accesserit, facile dominatur, & arbitrio suo sursum ac deorsum versat. Hinc illa sententiarum ac judiciorum fulmina, quæ totas sæpissime domos & familias, auro inimicas, evertunt. Sed qua de causa creditis, Proceres, Reges & Imperatores, ut de illis etiam aliquid dicam, tot & tanta bella continenter gerere? perpetuo subditos expilare? tam magna vectigalia quotannis, vel singulis potius mensibus, exigere? Non hoc certe alia de causa faciunt, nisi ut quamplurimum auri possideant. Quo fit, ut, cum gentes ac nationes imperio suo subjiciant, ipsi deinde auro subjiciantur, & tanquam pretiosa quædam auri mancipia servire non inviti compellantur. Mira est enim auri vis, quæ volentes & lætantes homines, quocunque voluerit, impellit. Nam si bene consideretis, Proceres, Regibus & Imperatoribus nihil præter

aurum ſapere invenietis. Cujus eſt enim illud tantopere vulgatum & celebratum dictum?

Lucri bonus eſt odor ex re
Qualibet.

Nonne totius orbis terrarum principis Veſpaſiani? qui usque eo non ſolum dilexit, ſed etiam admiratus eſt, aurum, ut non vectigalibus contentus ampliſſimis, non ærario quod omnium locupletiſſimum, non populorum atque nationum tributis & ſtipendiis infinitis, etiam in vendendo lotio ſtuduit aurum ſibi comparare. Hoc quidem certe nonnulli rerum imperiti, præſertim in tanto principe, non ſatis honeſtum eſſe cenſebant; ſed, mea quidem ſententia, valde fallebantur: lucrum enim, ut eſt in veteri proverbio, longe pudorem antecellit. Non igitur ſibi turpe exiſtimavit ſapientiſſimus princeps, ſi cupidiſſimus auri judicaretur, cum exploratum haberet, omnes, qui ſe anteceſſerant, auri fuiſſe quam appetentisſimos. Ex tot enim regibus & principibus, qui poſt hominum memoriam dominati ſunt, nullum omnino reperietis, quem non aurum ſibi ſervire compulerit. Sed quid dico de regibus? cum omnes posſim mortales, quaſi uno faſce, complecti. Nullus eſt enim, niſi fortaſſe ſtupidus, & ab omni humanitate alienus, cui non aurum mirifice placeat. Nam etiam illius ætatis aureæ beatisſimis temporibus omnes auro ſerviebant, quod bifrons ille Janus, qui videt ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω, apud Ovidium his verſibus atteſtatur:

Vix ego Saturno quenquam regnante videbam,
Cujus non animo dulcia lucra forent.
Tempore crevit amor, qui nunc eſt ſummus, habendi.
Vix ultra, quo jam progrediatur, habet.

Et quisquam adhuc dubitabit, quin illud potentisſimum ſit, propter quod Pappæ, Cardinales, Epiſcopi, divina atque humana jura omnia deſpiciunt? quod etiam illi, qui paupertatem jurejurando profesſi ſunt, ſummo cultu venerantur? quod omnes artifices, mercatores, nobiles, jurisconſultos, medicos, ſenatores, principes, imperatores, reges, ſuo arbitrio regit ac gubernat? cui denique parent omnes totius orbis terrarum nationes? Neque enim exſpectare vos arbitror, ut muliebre genus in medium adferam; cum vos

non ignorare certo ſciam, non alium apud mulieres Deum præter aurum eſſe, nec eas omnino ſibi placere, niſi totæ aureis ornamentis eluceant, & niſi auro capillos, frontem, auriculas, collum, humeros, brachia, manus, pectus, crura, pedes, totum denique corpus, exornaverint. Date mihi mulierem, cui contigerit auri divitem eſſe, quo facilius intelligatis, quid in ea poſſit aurum; quid non ſibi licere putabit? quos faſtus? quas animorum inflationes præ ſe feret? quot pediſſequarum greges? quot anteambulones? quot domi foriſque deliciæ? quot circa molliſſimi corporis cultum faſtidia? quæ in toto facie fucationes? quæ in tòto capite luxuriæ? quæ in veſtibus expreſſæ libidines? Omnes alias præ ſe contemnet atque deſpuet, per plateas, per vicos, per fora, per compita, Penelopeis undique ſtipata procis, molli carpento provehetur, unde quaque verſus oculos vibrans unumquemque diligenter annotet, & eum, cui velit annuere, & ſe permolendam ſubjicere, deligat. Quin propter auri copiam omnibus ſe admirationi eſſe putabit. Quid, quod generatim omnes ſe ipſas mulieres auro vendunt? Quamvis enim adeo pudicæ eſſe videantur, ut eas Penelopas aut Lucretias exiſtimes, tamen oblata auri copia ſtatim ſe proſtituunt &, quod ait Ariſtophanes, τόν πρώκτον τρέπȣσι. Nec ex omnibus aliquas tantum exiſtimetis auro vinci poſſe, cæteras autem eſſe prorſus invictas. Non ita eſt: omnes ſui ſimiles ſunt, nec ulla eſt, quæ præter cæteras inſignem aliquam naturam ſortita ſit. An vero ignoratis, Proceres, proverbium illud a Græcis tantopere celebratum:

ἀρθέντος λύχνȣ γυνὴ πᾶσα ἡ αὐτή.

Sublata lucerna mulier omnis eadem eſt? Facite, ſperent occultum fore factum ſuum, & eis aurum offerte, profecto vel reginas ipſas hac ratione facile expugnabitis, etiamſi Alceſtide vel Artemiſia caſtiores eſſe videantur. Acriſius Græcorum Rex filiam ſuam Danaen ferrea turre concluſerat, nihil tamen illa ferrea turris obſtitit auro, quo minus regiam filiam expugnaret. Nam poſtquam a Jove plurimum auri ſibi Danae promitti ſenſit, quamvis ex fœtu ſuo patri futurum exitium non ignoraret, tamen Jovem ad ſeſe per impluvium introduxit. In unc & dubita, num ab auro mulieres ſuperari poſſint. Illud quidem certe maxima mihi dignum eſſe videtur admi-

ratione, quod tam imbecillo generi, quale mulierum eſt, tantam vim aurum plerumque adferre ſolet, ut nullo modo tolerari poſſe videantur. Quod etiam Satyricus Poeta cum vehementer admiratus fuiſſet, in carmen illud prorumpere non dubitavit:

Intolerabilius nihil eſt, quam fœmina dives.

Satis mihi multa verba feciſſe videor, quare ſit aurum nobilitate præſtantisſimum, poteſtate maximum; reſtat ut de felicitate, quam adfert hominibus, pauca dicamus. Omnis enim res (ut vere & præclare cecinit Horatius)

Virtus, fama, decus, divina humanaque pulchris
Divitiis parent: quas qui contraxerit, ille
Clarus erit, fortis, juſtus, ſapiens, etiam & Rex,
Et quicquid volet, hoc velut in virtute paratum
Speravit magnæ laudi fore.

Clari natales niſi propter aurum ſplendorem ſuum obtineant, protinus ad obſcuros, tanquam ab equis ad aſinos, revolvuntur. Virtutem & gloriam argento poſthabendam jam antea docuimus. Adde quod ſpernitur etiam virtus ac nobilitas, niſi fuerit auro copulata. Quemadmodum noſter idem Horatius aperte teſtatur:

Et genus & virtus, niſi cum re, vilior alga eſt.

Quid autem honor aut gloria mendico prodeſt? id certe quod equo clitellario phaleræ, aut deformiſſimæ fucus mulieri. Licet enim adeo claro genere natus ſis, ut ipſum etiam Codrum nobilitate ſuperes, tamen niſi fueris etiam (quod ajunt) γενναῖος ἐκ βαλαντίου, tibi cum claritate & gloria tua licebit eſurire. Nullus te alacri vultu excipiet, nullus te conſanguineus aut affinis agnoſcet. Quod ſi potens & ſapiens præter cæteros fueris, confeſtim, amiſſa pecunia, potentiam etiam atque ſapientiam amiſiſti. Aurum eſt, quod bona ſecum adfert omnia, virtutem, gloriam, famam, nobilitatem, fortitudinem, ſapientiam, omnem denique felicitatem, & quod vere dixit Ovidius:

Dat cenſus honores,
Cenſus amicitias; pauper ubique jacet.

Si forte quis Gigantum fraterculus bene favente fortuna maximam auri vim ſibi comparet, hunc auri præſtantia nunquam antea cognitum, tanquam ab Eteobutadis originem ducat, in omni ter-

rarum angulo notissimum efficiet. Omnes ejus civitatis homines, in qua dives iste fuerit, etiam summo genere nati, ad eum accurrent, salutabunt, ducent, ac reducent; nullus erit qui sibi quærendum existimet, quas habeat majorum imagines, quos avos excellentes dinumeret; eum satis superque nobilem aurum efficit. Quid autem felicius aut optabilius esse potest, quam omnibus placere? ab omnibus suspici? mortales omnes amicos habere? nobilitate cæteris omnibus antecellere? Neque quenquam esse vestrum opinor, Proceres, qui non hominibus ab auro hæc omnia præstari intelligat, atque etiam longe majora, cum nullius sit tantum flumen ingenii, nulla dicendi tanta vis tantaque copia, quæ possit enarrare, quanta mortales ab auro felicitate cumulentur. Sed tamen etiam inter auri divites aliquod discrimen est. Nam qui plus auri possederit, is & majorem gloriam & firmiorem felicitatem consequetur. Neque enim putetis, sine causa jam pridem illud vulgo jactatum fuisse:

Quantum habet quisque, tanti fit.

Sed quid argumentis opus est? cum nos ipsi quotidie videamus, auri divites omnium esse clarissimos, & inter eos ditissimum quemque autoritate & gratia longe cæteris antecellere? Quod nusquam sane melius quam Romæ conspicitur: ibi enim summus honor auro tribuitur: ibi Philonidas meros & Margitas, vel etiam si qui rudiores memorantur, videbitis propter auri copiam in summo dignitatis gradu constitutos: ibi propter aurum multi homines digni judicantur, qui in puppi sedeant, & Christianæ religionis clavum teneant. Unum est, ut ingenue fatear, quod in tanta felicitate positis auri divitibus timendum esse videatur, ne scilicet aliqua potione tollantur. Non enim possunt in una re plures esse commoditates, ut non insit etiam aliquid incommodi. Sed tamen huic periculo facillime succurritur: namque omnes fere religionis Antistites quosdam habent ministros, quos prægustantes vocant, in quibus, tanquam in Caribus, singularum dapium periculum faciant, & inveniuntur fatui, qui propter aurum hoc illis officium præstent. Neque mihi sane in dicendo prætermittendum est, quantam hominibus fortitudinem aurum afferre soleat, cum præsertim hoc ad beatitudinem pertinere nemini dubium esse possit.

Quanquam, ut ipſe nihil dicam, vos ipſi cognoſcere poteſtis, quam fortes & potentes ſint auri poſſeſſores, quibus ad digiti crepitum omnes obediunt. Satis eſt, ut alicui dicant, hoc negotium bene curato, & bene curabitur; alteri vero, veni mecum, & libentiſſime veniet. Quid amplius deſideratis? An ipſis regibus & imperatoribus ita pareretur, niſi etiam ipſi aurum poſſiderent? Imo vero nullus rex eſſet aut imperator, niſi eſſet aurum. Aurum eſt, quod omnes adfert dignitates, magiſtratus, poteſtates, dominatus, imperia; nullus abſente auro noſtro tempore Pappa, nullus Cardinalis, nullus Epiſcopus fieri poteſt. Sed quid mirum? cum neque ſacerdos quisquam aut clericus, niſi præſente pecunia, deſignetur. Aurum reges, aurum principes, aurum prætores, aurum denique omnes creat magiſtratus. Non eſſet inter mortales ulla fortitudo, ſi quis aurum demeret. Facite, ſciat aliquis arcam ſuam auri plenam eſſe, nihil illo fortius, nihil imperioſius dici aut excogitari poteſt; nullum penitus mortalium verebitur, omnia confidentiſſime faciet & loquetur, omnia omnibus minabitur, nec quisquam ejus verbis reſiſtere poterit; clamando, contendendo Stentorem aut Gradivum Homericum ſuperabit. Illud enim ſcitum eſt:

Χρυσȣ̃ λαλȣ̃ντος πᾶς ἀπρακτεῖται λόγος.

Quare creditis Romanos olim totius orbis terrarum imperium obtinuiſſe? non aliam medius fidius ob cauſam, niſi quia plurimum auri congeſſerant, quo duce cunctas hoſtium copias facile profligabant. Quis enim non vel legit vel audivit dictum illud Philippi Macedonum Regis? qui cum arcem quandam invadere decreviſſet, & exploratores, quos ad eam miſerat, retuliſſent, eam expugnari nullo modo poſſe, propterea quod eſſet munitiſſima, petivit ab eis: an adeo anguſtum haberet aditum, ut ad eam neque aſellus onuſtus auro poſſet accedere? Voluit enim prudens Imperator ſignificare, nihil eſſe tam munitum, quod auro non poſſit expugnari. Neque enim Alexander ille Magnus tam longe lateque fines imperii ſui propagaſſet, neque Darium Perſarum Regem ter bello ſuperaſſet, neque totam fere Indiam ad Gangem usque fluvium penetraſſet, nec denique tam magna atque præclara geſta, qualia prædicant omnes, geſſiſſet unquam, niſi, quocunque iviſſet, magnam ſecum auri copi-

am advexiſſet. Quanta vero illa felicitas eſt, quod, quicquid auri dives tentaverit, id ex ſententia ſuccedit? quod, quicquid vel imprudenter fecerit, id omnes homines vehementiſſime comprobant? Quid? Illud quanti tandem faciendum eſt, quod etiamſi ſtulte vel dicat vel faciat quid auri dives, id ab omnibus ſapientiſſime factum judicatur? Eſt enim in illis probatiſſimis Græcorum ſententiis ille venuſtus ſenariolus:

Τὸν εὐτυχοῦντα καὶ φρονεῖν νομίζομεν.

Quid? quod auri diviti quemadmodum creſcit amicorum copia, ita etiam cognati, propinqui, atque affines multiplicantur, plures quotidie patrueles, amitini, conſobrini, avunculi, patrui, compatres, commatres inveniuntur; qui vero nullum habent cognationis commentum, quo ſe in divitis familiaritatem inſinuent, ii, ſi forte paulo nobiliores ſunt, eum fratrem chariſſimum vocant, ſin autem inferiores fuerint, patronum aut dominum ſalutare non dubitant. Denique jam pridem apud Græcos tritiſſimum eſt vetuſtate proverbium: τῶν εὐτυχούντων πάντες εἰσὶ συγγενεῖς. Hæc cum intellexiſſet ſapiens ille Tragicus Euripides, ita precatus eſt: *Aurum ex omnibus maxime domi habere cupio: nam ſervus etiam, ſi dives fuerit, in honore ac pretio habetur; at vero liber homo, cum pauper eſt, nihil omnino poteſt efficere; quare felicitatem in auro poſitam eſſe tibi exiſtimes.* Sed alibi longe clarius & apertioribus (ut ajunt) tibiis auri laudes canit: *O aurum, mortalibus pulcherrima felicitas! nam neque mater nobis tales affert voluptates, nec tam filii hominibus, nec tam pater charus eſt: quod ſi Venus oculis ſuis ita fulget, non mirum eſt ſi infinitos amores nutriat.* Quanto igitur nos ſtudio convenit aurum acquirere, quod tantas homini felicitates adferat, ut eis nihil omnino deſit ad bene beateque vivendum, qui aurum abundantiſſime poſſederint? Multi quidem genere nobiliſſimi fuerunt, ut ii, quos Deorum filios credidit antiquitas, Minos, Rhadamantus, Æacus; multi fortitudine clari extiterunt, ut Hercules, Theſeus, Achilles; nonnulli juſtitiæ nomine celebrati ſunt, ut Solon, Ariſtides, Phocion; aliqui dicti fuere ſapientes, ut Thales, Bias, Socrates; alii denique aliis in rebus nomen clarum adepti ſunt: ſed cui ſimul hæc omnia contigerunt, ut idem nobilisſimus, idem fortisſimus, idem juſtisſimus, idem ſapientisſimus diceretur, præter auri poſſeſſores neminem

unquam fuiſſe legimus: hi ſoli virtutes omnes conſequuntur, hi nobilitate cæteris omnibus antecellunt, hi fortitudine parem nullum inveniunt. De juſtitia quid dicam? cum illam in auri eſſe poteſtate omnes intelligant. Age vero, quis divite ſapientior? quis illuſtrior aut gloriosior? Quot enim regum & ſummorum principum nomina delevit oblivio; at vero propter aurum ignobilisſimi etiam ſempiternam gloriam adipiſcuntur. Cur enim Æſopus Tragœdus tantopere memoratur? cur Claudii Cæſaris libertus Pallas? cur Narciſſus ejuſdem Principis libertus? cur Pythius Bythinius? cur Mamurra? cur Ciſſamis Cous? cur Callicrates Caryſtius? cur innumerabiles alii? Quid, quod etiam modicum opportune repertum aurum æternam poteſt homini gloriam acquirere? Quid enim Gygi illi Platonico tantam felicitatem tantamque famam tam ſubito comparavit? nonne, ſi quid Platoni credimus, aureus ille ſolus annulus, quem, cum terræ hiatum fuiſſet ingresſus, in digito jam putreſcentis cadaveris fertur inveniſſe? Tantam enim aurum illud in ſe vim habuiſſe fertur, ut, qui id haberet, a nemine penitus videretur, cum interim ipſe ſuo arbitrio poſſet alios conſpicari; quod cum animadvertiſſet Gyges, ad Lydorum Regem profectus eum brevi tempore & regno & conjuge & vita ſpoliavit. Sed certior, utpote etiam recentior, Titi Aufidii gloria, qui cum pauperrimus eſſet, & vectigalium particulam in Aſia redemiſſet, inde auri dives effectus, non ita multo poſt ad tantum pervenit honoris gradum, ut eandem Aſiam proconſulari imperio obtinuerit. Quid de P. Rutilio dicam? qui non publicanus ſed longo tempore publicanorum adminiſter in Sicilia fuit, & cum per hanc artem tam abjectam nonnihil auri ſibi corrogaſſet, Romæ conſulatum obtinuit, resque plurimas præclariſſime geſſit. Nec te P. Ventidi, majus felicitatis exemplum, ſilentio præteribo: qui in Aſculo oppido mulas agitare primo conſueveras, & a Pompejo Strabone captus in carcerem conjectus es; ſed neſcio qua deinde fortuna, tibi certe maxime propitia, dives auri factus ad conſulatum aſpirare non dubitaſti, quem adeptus etiam adverſus Parthos, quos nullus unquam Romanorum antea domuerat, exercitum educere auſus es, quibus feliciſſime devictis victor Capitolium triumphali curru celebraſti. Hæc eſt auri felicitas & præſtantia.

Quare agite, ſapientiſſimi Proceres, aurum totis viribus acquiramus, aurum amemus, aurum veneremur, auro poſt omnia ponamus. Hoc ſolum nos beatos facere & conſervare poteſt: huic igitur uni ſtudeamus, in hoc unum incumbamus, hoc manibus pedibusque petamus, quod qui posſident, ij ſoli beatisſimi eſſe videantur. Quis non omnia pericula ſubeat? quis dies & noctes non elaboret? quis non etiam vitæ diſcrimine aurum quærat? quod ſolum (ut copioſe docuimus) nobilitatem, potentiam, beatitudinem, hominibus adferre poteſt. Certe & ſiqui tam dementes ſunt, ut aurum non diligant, a vobis quidem, certo ſcio, non ſolum illud diligi, ſed etiam vehementer amari: qua una de cauſa vos omnium, quos ſol aſpicit, eſtis beatisſimi. Itaque ſæpius a Diis immortalibus ego, id quod nunc tandem obtigit, ſtudioſe totaque mente precatus ſum, ut vobiſcum habitare mihi liceret, & aliqua ex parte veſtra felicitate perfrui: quod cum mihi ſumma benignitate Deorum immortalium acciderit, alacriter jam una vivamus, optimi Proceres, & nova ſemper auri comparatione vitam in melius quotidie transferre ſtudeamus.

FINIS.

(o)

Ad

Polyhiſtorem ſine pari

DANIELEM GEORGIUM MORHOFIUM,

Suæ & Majoragianæ *DE AURO* Orationum editorem.

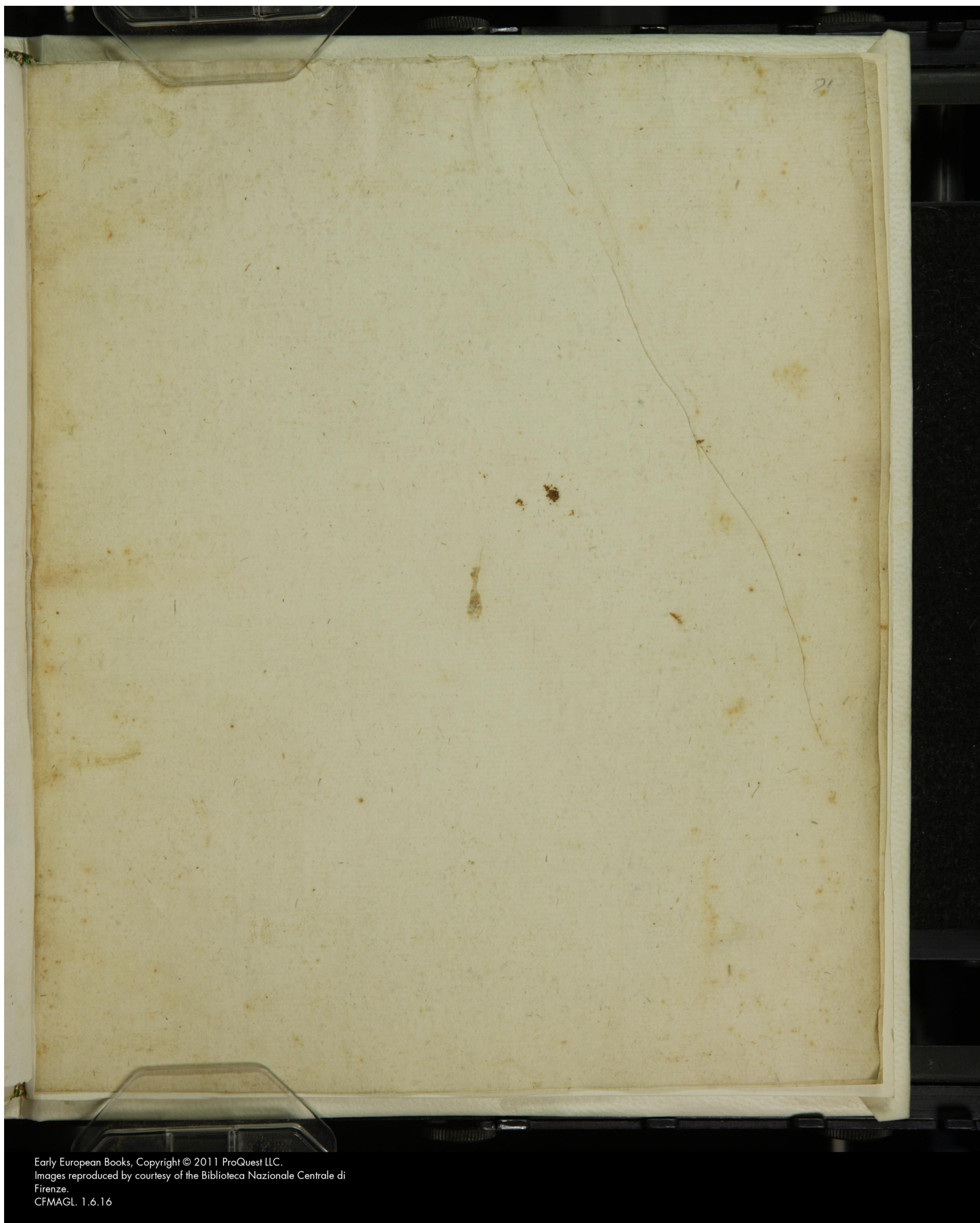
Errea nunc vere ſunt ſecla, oraſque per omnes
Æruſcatorum falſa moneta volat.
Nil puri argenti, ſpurii plus cuditur æris,
Solus & imperium nummus adulter habet.
Damna dolet populus quæ ſentit grandia, morbum
Teutoniæque iſtum tollere SAXO parat.
Temporis hac noſtri rigida ferrugine in ipſa
Per te aurum radios exſerit, ecce! ſuos.
Aurum *nempe tuum, Polyhiſtor maxime, &* auri
Ex cujus verſo nomine imago * *micat.*
Obryzi inprimis vis paucis nota metalli,
Ornata eloquio, Cimbrica Suada, tuo;
CARPZOVIOque inſcripta, ſuæ qui Lipſidos aurum eſt,
Cujus & Aonium fulget ubique jubar.
Nec mirum, docti cum ſis Sol aureus orbis,
Aurum ſi promas efficiaſque merum.

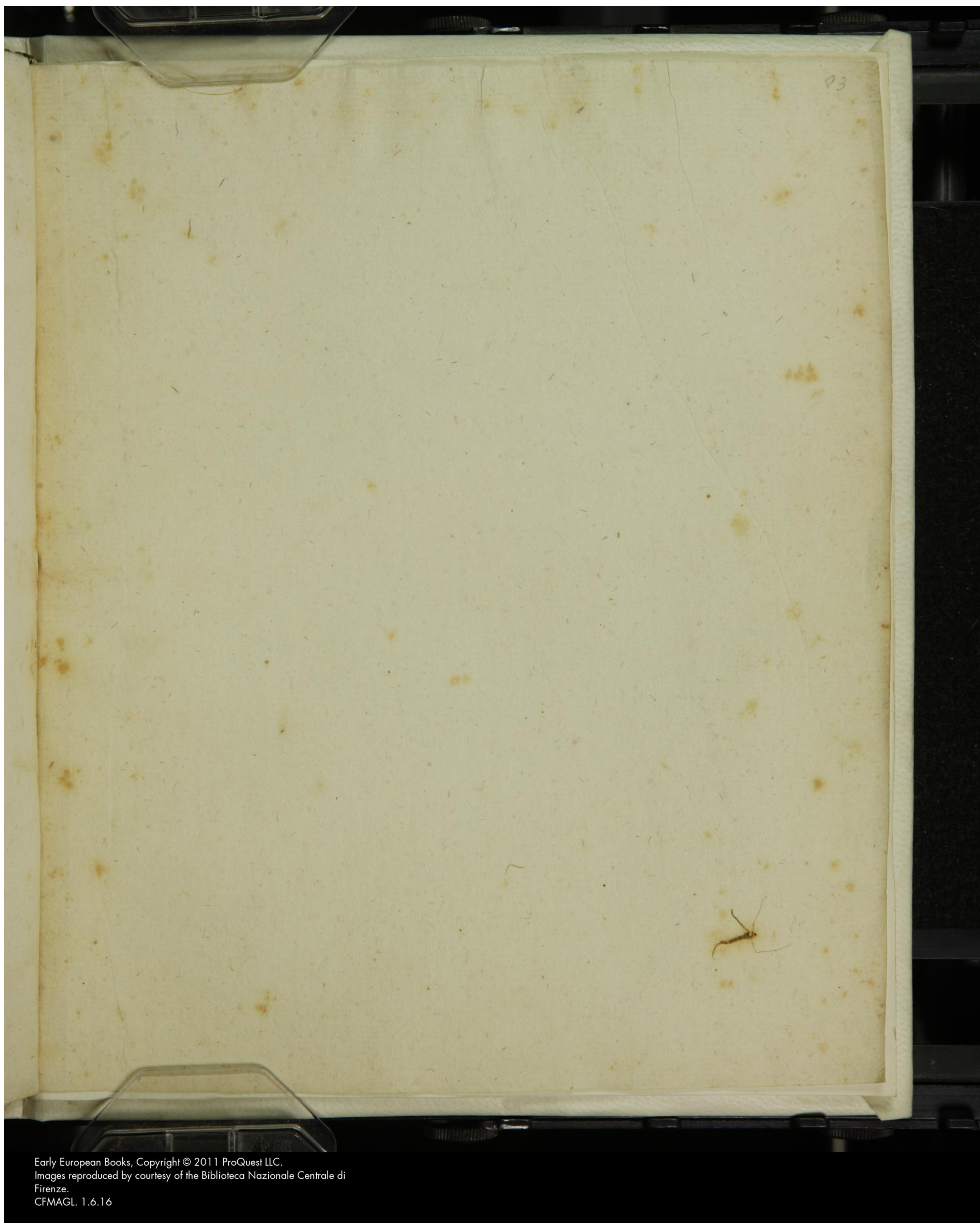
f.

Lipſiæ, ipſis Kal. Jan. M DC XCI

L. JOACHIMUS FELLERUS,
Poeſ. Prof. Publ. Academiæ Bibliothecarius
& Collegii Philoſophici h. t.
Procancellarius.

* *Auri imago*, *κατ' ἀνάγραμμα* exhibet nomen *Majoragius*, ſi ab eo ultimam literam demas, ut in Oratione p. 6. indicatum eſt.

81

83